

Ruimte Sparen

De woon-werkbalans bedraagt in het scenario Ruimte Sparen 38.000.

De overheid maakt in dit scenario de keuze om te investeren in de gebiedseigen economie.

De redenatie is in dit scenario min of meer dezelfde als bij het scenario Ruimte Geven: als gevolg van economische ontwikkeling stijgt de werkgelegenheid en als deze wordt afgezet tegenover dezelfde aanwezige beroepsbevolking, dan laat de woon-werkbalans een overschot van 38.000 zien. Dit betekent een sterke verbetering ten opzichte van de huidige situatie. Hoe gaat dit scenario met de kansrijke dienstensector om?

De kwalitatieve mismatch tussen werkgelegenheid en beroepsbevolking treedt (ook) in het scenario Ruimte Sparen op. Door de compacte bundeling van wonen en werken op bepaalde plaatsen treden daar wel mogelijkheden op om scholingsvoorzieningen te realiseren. De behoefte van de dienstensector aan een grootstedelijk vestigingsmilieu past bij de concentratiegedachte van wonen, werken en voorzieningen.

In welke mate levert een uitbreidende landbouw extra knelpunten op voor de interne bereikbaarheid over de weg?

Ruimte Geven

In grote delen van Noord-Holland Noord is ruimte voor de ontwikkeling van productielandbouw. Bollenteelt en glastuinbouw zijn de opvallendste sectoren. In delen van het gebied bepalen de ontwikkeling van rode, blauwe en groene functies de ontplooiingsmogelijkheden voor de landbouw.

Qua infrastructuur wordt vooral geïnvesteerd in het hoofdwegennet.

In dit scenario is geen sprake van een uitbreidende landbouw: in grote delen van Noord-Holland Noord is ruimte voor ontwikkeling, maar in andere delen zal de landbouw moeten inleveren (met name rond stedelijke kerngebieden). In de autonome ontwikkeling treden doorstromingsproblemen voor het wegverkeer op op alle schaalniveaus (hoofdwegen, provinciale wegen en lokale wegen). Dit houdt enerzijds verband met de groei van mobiliteit en anderzijds met het ontbreken van noemenswaardige infrastructurele investeringen tot 2030 in het verkeersmodel. De problemen die autonoom reeds optreden zullen in dit scenario niet verder verergeren door de ruimte die de landbouw krijgt. Deze vraagstelling lijkt dan ook met name te slaan op het scenario Ruimte Sparen (waarin landbouw volop ruimte krijgt).

Conclusie is dat in Ruimte Geven de landbouw en de bereikbaarheid over de weg elkaar niet in de weg zitten.

Ruimte Sparen

De landbouw heeft in dit scenario volop ruimte. Zo blijft zij een belangrijke economische pijler en de gezichtsbepalende sector voor de open ruimte van het gebied.

De interne weginfrastructuur van Noord-Holland Noord is belangrijk: juist de fijnmazige bestaande infrastructuur wordt aangepakt om een goede bereikbaarheid te garanderen. Voor het OV zijn vooral railinfrastructuur en snelbusverbindingen van belang.

De landbouw heeft in het scenario Ruimte Sparen volop ruimte. Ruimte is niet beperkend voor de ontwikkeling en eventuele uitbreiding van sterke sectoren. De uitbreidende landbouw is afhankelijk van het onderliggende wegennet. In de autonome ontwikkeling treden hier in de spits doorstromingsproblemen op voor het wegverkeer. In het scenario Ruimte Sparen is de interne weginfrastructuur van Noord-Holland belangrijk en wordt hierin geïnvesteerd. Het ligt voor de hand dat hierbij gezocht zal worden naar maatregelen die de bereikbaarheid verbeteren en de landbouw optimaal dienen. Kortom, als de landbouw al knelpunten oplevert zullen deze worden weggenomen.

In Ruimte Sparen hangen landbouw en bereikbaarheid over de weg naar verwachting goed samen.

4.4 Ruimtelijke ordening en milieu

Vragen

- Hoe verhoudt de ruimtelijke situering van nieuwe woonbebouwing zich met de voorziene toeristisch-recreatieve ontwikkelingen?
- In welke mate komt nieuwe woningbouw te liggen binnen bestaande hindercontouren? In welke mate zijn nieuwe woonlocaties afgestemd met nieuwe hinderzones?
- In hoeverre mag worden verwacht dat woningbouw rondom stationslocaties daadwerkelijk zal leiden tot minder autogebruik en verschuiving van modal split (relevant voor het scenario Ruimte Sparen)?

Hoe verhoudt de ruimtelijke situering van nieuwe woonbebouwing zich met de voorziene toeristisch-recreatieve ontwikkelingen?

Ruimte Geven

In het scenario Ruimte Geven wordt de eigen woningbehoefte opgevangen in alle gemeenten, waar de vraag zich aandient. Daarnaast vindt woningbouw plaats voor mensen uit de Randstad. Deze groei is gericht op de HAL-stad en de woonlandschappen. HAL-stad, Hoorn en Den Helder worden ontwikkeld tot stedelijk centrum.

Om in de toenemende recreatiebehoefte te voorzien worden recreatiegebieden ontwikkeld nabij het HAL- en HES-gebied en Den Helder. Het verbreden en verdiepen van vaarten biedt ook kansen voor kleinschalige waterrecreatie. Het nieuwe Wieringerrandmeer biedt kansen voor verblijfsrecreatie en watertoerisme.

In dit scenario lijkt zich een aantal inconsistenties voor te doen. Ten eerste vindt grootschalige ontwikkeling van stedelijk gebied plaats ten noorden van Heerhugowaard (ten oosten van Langedijk). Juist deze grote ontwikkeling (de grootste uitbreiding van het scenario) is niet gekoppeld aan een recreatiegebied. Aangezien de afstanden aanzienlijk zijn om van hieruit bij recreatiegebieden te komen, vraagt deze uitbreiding om grootstedelijke OV- of auto-infrastructuur. De andere uit- en inbreidingen van HAL-stad liggen wel nabij een recreatiegebied.

De ontwikkeling van recreatie in het HAL- en HES gebied en Den Helder hangt ruimtelijk samen met de ontwikkeling van deze steden tot stedelijk centrum. De hier woonachtige mensen hebben recreatie dus "om de hoek" (met als uitzondering de hiervoor genoemde uitbreiding). Het scenario gaat echter ook uit van gespreide opvang van de eigen woningbehoefte. Waar recreëren deze mensen? Hiervoor geeft het scenario wel aanknopingspunten (kleinschalige waterrecreatie, verbrede landbouw), maar een expliciete koppeling ontbreekt.

De koppeling van recreatiegebieden aan de tot stedelijk centrum te ontwikkelen gebieden hangen goed samen. Inconsistenties doen zich wel voor bij HAL-stad en bij de eigen opvang in de kernen.

Ruimte Sparen

De woningbehoefte wordt in dit scenario opgevangen in de hoofdkernen van de gemeenten en bij bestaande en nieuwe stationslocaties.

Het open platteland voorziet grotendeels in de recreatiebehoefte. Het agrarisch gebied wordt ontsloten door routes over land (wandelen, fiets, skeelers, paarden) en water (toervaart) en deze sluiten aan bij bestaande recreatiegebieden.

Omdat er geen nieuwe grote recreatiegebieden worden gecreëerd, zijn mensen in dit scenario qua recreatie sterk afhankelijk van recreatief medegebruik van het platteland. Veel mensen zullen in het agrarisch gebied willen recreëren. De vraag is of het platteland door de op agrarische productie georiënteerde inrichting de kwaliteiten kan bieden om aan deze vraag te voldoen.

Daarnaast wordt wel verwacht dat de vraag naar producten en diensten van agrariërs door deze sector kan worden ingevuld (door middel van verbrede landbouw). Dat er kansen zijn voor verbrede landbouw wordt in het scenario Ruimte Sparen onderkend, maar niet ingevuld. Uitzondering is de veehouderij in de grasland consolideringgebieden en belangrijke weidevogelgebieden.

Conclusie is dat het scenario op het punt van nieuwe woonbebouwing en recreatie niet consistent is.

In welke mate komt nieuwe woningbouw te liggen binnen bestaande hindercontouren? In welke mate zijn nieuwe woonlocaties afgestemd met nieuwe hinderzones?

Ruimte Geven

In het scenario Ruimte Geven wordt de eigen woningbehoefte opgevangen in alle gemeenten, waar de vraag zich aandient. Daarnaast vindt woningbouw plaats voor mensen uit de Randstad. Deze groei is gericht op de HAL-stad en de woonlandschappen. HAL-stad, Hoorn en Den Helder worden ontwikkeld tot stedelijk centrum.

De bestaande hinderzones zijn in "Ruimte Geven, Ruimte Sparen" op kaart aangegeven. Het betreffen geluid- (wegen, A-inrichtingen, etc.) en veiligheidszones (straalpaden, schietterreinen, etc.). De zones zijn met name gelegen rond infrastructuur, industrie-/opslagterreinen en vliegvelden.

Door het nemen van maatregelen kan hinder worden beperkt of voorkomen, bijvoorbeeld geluidsisolatie en andere transportroutes. Naarmate er meer bestaande hinder is, wordt de inpassingopgave voor nieuwe woningbouw groter. Vooral Den Helder en het HAL-gebied, beide te ontwikkelen tot stedelijk centrum, kampen met veel bestaande hinder. Bij Den Helder heeft dit met name te maken met een aantal risicobedrijven (onder andere munitieopslag en gasbehandeling). In het HAL-gebied is met name de infrastructuur (A9, N9, N245, N242, rail) de veroorzaker. De noordelijke woninguitbreidingen in het HAL-gebied zijn deels geprojecteerd in de hinderzones van de infrastructuur.

Door de nadruk op het hoofdwegenet in dit scenario zal hier de hinder verder stijgen. In de HAL-stad moeten grootschalige infrastructurele ontwikkelingen (uitbreiding hoofdwegen, realisering rondje HAL-stad) en grootschalige ontwikkeling van stedelijk gebied worden gekoppeld. De mogelijke ontwikkeling van de lucht- en de zeehaven Den Helder zal plaatsvinden binnen bestaande zones.

Conclusie is dat in het scenario nieuwe woonbebouwing en hinder elkaar negatief beïnvloeden bij Den Helder en HAL-stad.

Ruimte Sparen

De woningbehoefte wordt in dit scenario opgevangen in de hoofdkernen van de gemeenten en bij bestaande en nieuwe stationslocaties.

De bestaande hinderzones zijn in "Ruimte Geven, Ruimte Sparen" op kaart aangegeven. Het betreffen geluid- (wegen, A-inrichtingen, etc.) en veiligheidszones (straalpaden, schietterreinen, etc.). De zones zijn met name gelegen rond infrastructuur, industrie-/opslagterreinen en vliegvelden. De hinderzones rond railinfrastructuur zijn niet aangegeven.

De inpassingsopgave voor nieuwe woningbouw wordt groter naarmate er meer bestaande hinder is. Zoals hiervoor aangegeven kampen vooral Den Helder en het HAL-gebied met veel bestaande hinder. Ook in dit scenario moeten deze twee gebieden tot stedelijk centrum ontwikkeld worden.

De hinderzones rond railinfrastructuur zijn niet aangegeven. De "Risicoatlas Spoor (2001)" laat zien dat er over het spoor in Noord-Holland Noord geen gevaarlijke stoffen

worden getransporteerd. Er is dus geen sprake van grote risico's; dit neemt niet weg dat er wel degelijk veiligheids- en geluidszones rond het spoor aanwezig zijn. In het scenario Ruimte Sparen is een deel van de nieuwe woningbouw gesitueerd rond stations en dus (mogelijk deels) binnen bestaande hinderzones.

Net als bij het scenario Ruimte Geven is er -puur vanuit hinder geredeneerd- geen positieve wisselwerking met nieuwe woningbouw bij Den Helder en in het HAL-gebied. Dit geldt ook voor inbreiding rond hinderveroorzakers (treinverkeer).

In hoeverre mag worden verwacht dat woningbouw rondom stationslocaties daadwerkelijk zal leiden tot minder autogebruik en verschuiving van modal split?

Deze consistentievraag speelt bij het scenario Ruimte Sparen waar mede wordt ingezet op woningbouw rondom stationslocaties.

Ruimte Sparen

De woningbehoefte wordt in dit scenario opgevangen in de hoofdkernen van de gemeenten en bij bestaande en nieuwe stationslocaties.

De interne weginfrastructuur van Noord-Holland Noord is belangrijk: juist de fijnmazige bestaande infrastructuur wordt aangepakt om een goede bereikbaarheid te garanderen. Voor het OV zijn vooral railinfrastructuur en snelbusverbindingen van belang.

In het scenario Ruimte Sparen wordt flink geïnvesteerd in het openbaar vervoer: nieuwe stations, spoorverdubbeling, snelbusverbindingen en in geval van mindere dekkingsgraad vervuld de taxibus een belangrijke rol in het aanbod van een fijnmazig OV-netwerk. Daarnaast wordt geïnvesteerd in wegen van en naar stations, fietspaden en fietsenstallingen bij stations. Wonen, werken en voorzieningen worden deels geconcentreerd nabij stations. Dit zorgt voor goede voorwaarden voor een goed gebruik van het OV-netwerk. Door de investeringen in het openbaar vervoer en de bundeling van wonen, werken en voorzieningen bij stations, lijkt het waarschijnlijk dat het scenario verhoudingsgewijs minder autoverkeer genereert en dat meer gebruik van het openbaar vervoer en de fiets (en minder van de auto) wordt maakt.

Een aantal kanttekeningen kan bij het bovenstaande worden gemaakt. Ten eerste lukt het bijna niet om nieuwe stations en wonen, werken en voorzieningen gelijktijdig te ontwikkelen. In de praktijk blijkt dat eerst woon- en werkvoorzieningen tot stand komen en zijn mensen afhankelijk van de auto. Pas bij gebleken draagvlak komt een station. Zijn de mensen dan nog uit de auto te krijgen?

Daarnaast lijkt het effect met name aan de orde voor de lange afstanden. Door de verkeersdruk op de hoofdwegen is voor de lange afstanden nu en in de toekomst het openbaar vervoer aantrekkelijker dan de auto. Door investeringen in het onderliggende wegennet vormt openbaar vervoer hier minder een alternatief (ondanks slechte doorstroming).

Tot slot is de autonome groei van het autoverkeer dusdanig groot dat de invloed van zowel Ruimte Geven als Ruimte Sparen op de modal split teniet wordt gedaan; *in de scenario's* treedt een verschuiving van de modal split op (ten gunste van openbaar vervoer en fiets), maar deze is nauwelijks merkbaar door de grote *autonome groei* van het wegverkeer. De scenario's lijken op dit vlak in de marge bezig te zijn. De vraag kan dan ook gesteld worden of de scenario's de enorme autonome ontwikkeling van het wegverkeer niet teveel links laten liggen.

5 STRATEGISCHE BEOORDELING EN VERGELIJKING VAN DE TWEE SCENARIO'S

Dit hoofdstuk geeft een strategische beoordeling en vergelijking van de scenario's Ruimte Geven en Ruimte Sparen. Dit gebeurt vanuit twee invalshoeken: inhoudelijk en richting realisatie. De inhoudelijke beoordeling en vergelijking geeft een totaalbeeld van de twee scenario's op basis van het doelbereik (hoofdstuk 3), de interne consistentie (hoofdstuk 4) en de effecten op het gebied van milieu, economie en sociale aspecten (bijlage 5). De beoordeling en vergelijking richting realisatie gaat in op de faseerbaarheid, flexibiliteit bij onvoorziene ontwikkelingen en stuurbaarheid van de scenario's. De volgende onderwerpen komen in dit hoofdstuk aan bod:

- Economie en sociale aspecten (paragraaf 5.1.1);
- Economie en wonen en werken (paragraaf 5.1.2);
- Dynamiek in de landbouw (paragraaf 5.2);
- Toeristisch-recreatieve ontwikkelingen (paragraaf 5.3);
- Inpassing natuur en landschap (paragraaf 5.4);
- Watersysteem (paragraaf 5.5.1);
- Energie en CO₂ (paragraaf 5.5.2);
- Biodiversiteit (paragraaf 5.5.3);
- Leefbaarheid (paragraaf 5.6);
- Faseerbaarheid (paragraaf 5.7);
- Flexibiliteit (paragraaf 5.8);
- Stuurbaarheid (paragraaf 5.9).

De vragen met betrekking tot de strategische evaluatie zijn, mede op basis van het advies van de Commissie voor de milieueffectrapportage, samen met de provincie opgesteld.

Per onderwerp (paragraaf) zijn eerst de vragen weergegeven. Vervolgens vindt beoordeling per scenario plaats. Als laatste zijn de twee scenario's Ruimte Geven en Ruimte Sparen tegenover elkaar gezet.

5.1 Economie

5.1.1 Economie en sociale aspecten

Vragen

- *In welke mate beïnvloeden economische ontwikkelingen in Noord-Holland Noord de kansen voor stedelijke vernieuwing?*
- *Is er in het scenario Ruimte Sparen economisch gezien ruimte om te ontwikkelen in infrastructuur en daarmee het verbeteren van de bereikbaarheid bij lagere economische groei?*
- *In welke mate beïnvloeden economische ontwikkelingen in Noord-Holland Noord de kansen voor behoud en versterking van de leefbaarheid in kleine kernen?*
- *Welke mogelijkheden bieden de scenario's om met bijvoorbeeld stedelijke herstructurering zich mogelijk aandienende problemen met segregatie te voorkomen?*
- *Maakt vergrijzing nieuwe banen niet overbodig?*

Ruimte Geven

Weinig impuls voor stedelijke vernieuwing

Het scenario Ruimte Geven kan de economische positie van de steden uithollen. Door een ruim aanbod aan aantrekkelijke en goedkope locaties buiten of aan de randen van de steden kan er een verhuisbeweging ontstaan naar deze nieuwe locaties, wat de positie van oude wijken en oude terreinen nadelig beïnvloedt. De zwakke bedrijven en minder draagkrachtigen blijven achter in de stad.

Segregatie van hogere en lagere inkomens

Woningbouw wordt meer gespreid, wat tot gevolg heeft dat er minder zal worden geïnvesteerd in herontwikkeling van woonmilieus in de bestaande stad. De hogere inkomens trekken weg naar onder andere de woonlandschappen en de steden hebben de neiging verder te verpauperen, maar moeten tegelijkertijd wel hun (culturele en andere) voorzieningen op peil houden. De bouw van woningen aan de rand van grote steden (HAL, Den Helder) geeft nog wel enige impuls om te investeren in de stad zelf (infrastructuur, voorzieningen).

De bereikbaarheid van de steden zal niet verbeteren

De groei van het wegverkeer in de autonome ontwikkeling is groot en het scenario genereert nog eens extra wegverkeer: verkeersaantrekkende werking door de investeringen in het hoofdwegennet, het ontbreken van een alternatief voor de auto doordat investeringen in het openbaar vervoer grotendeels achterwege blijven en een sterke relatie met de Randstad waardoor transportverkeer toeneemt. De bereikbaarheid binnen de steden verbetert wel door investeringen in grootstedelijk openbaar vervoer.

Kleine kernen: een duidelijke impuls, wel steeds minder bereikbaar

In het scenario Ruimte Geven mogen de kleinere kernen groeien, zowel in inwoneraantal als in bedrijvigheid. Dit kan de leefbaarheid van deze kernen zeker ten goede komen: meer bedrijvigheid betekent meer activiteit in een kern en meer inwoners betekent meer draagvlak voor voorzieningen. Doordat de infrastructuurinvesteringen met name op het hoofdwegennet zijn gericht en niet op het regionaal wegennet en het openbaar vervoer, zal de bereikbaarheid van deze kernen afnemen.

Ruimte Sparen

Sterke steden

Het scenario Ruimte Sparen zet in op inbreiding en geconcentreerde groei in bestaande hoofdkernen en bij bestaande en nieuwe stations. Dit zorgt voor een betere werkgelegenheid in steden, voor een betere aansluiting van wonen en werken in het stedelijk gebied en voor bereikbaarheid met het openbaar vervoer. Het scenario biedt slechts beperkte mogelijkheden voor terreinen buiten de hoofdkernen. Door een beperkter aanbod aan locaties buiten de stad worden de investeringen in bestaande stedelijke wijken en terreinen gestimuleerd. Het creëren van "relatieve" schaarste aan bedrijventerreinen, kantorenlocaties en woningbouwlocaties elders bevordert een gezonde bedrijfsphuisvestingsmarkt en investeringen in de bestaande locaties.

Gemengde wijken

In het scenario Ruimte Sparen wordt nadrukkelijker ingezet op vernieuwing van stedelijke woonwijken. Er is een sterke inzet op een gemengd aanbod van woningen voor mensen met verschillende inkomens, met bijzondere aandacht voor Den Helder.

Tegenvallende economie drukt de budgetten voor stedelijke vernieuwing

Een gezonde economische ontwikkeling is uiteraard een motor voor ontwikkelingen op andere vlakken (sociaal, cultureel, geld voor ruimtelijke ingrepen) en daarmee ook voor stedelijke vernieuwing. Dit geldt voor beide scenario's. Een tegenvallende economie zal dus een negatief effect hebben op de budgetten voor stedelijke vernieuwing van zowel overheid als private partijen. De stimulerende werking die uitgaat van de boven beschreven relatieve schaarste zou door een tegenvallende economie verminderen.

Kleine kernen in het nauw

In het scenario Ruimte Sparen mogen de kleinere kernen niet groeien. Hierdoor zal de hoeveelheid bedrijvigheid en dus activiteit in deze kernen niet groeien en het aantal inwoners iets afnemen. Het draagvlak voor voorzieningen zal daardoor verminderen. Wel wordt er geïnvesteerd in het regionaal wegennet en het openbaar vervoer, waardoor de bereikbaarheid van de kernen en voorzieningen in de stad toeneemt.

Ruimte Geven ten opzichte van Ruimte Sparen

Er worden in het scenario Ruimte Geven weinig voorwaarden geschapen die tot investeringen in stedelijke vernieuwing leiden. Bij een te groot aanbod van bedrijvenlocaties buiten de stad, zullen bestaande bedrijventerreinen in steden er op achteruitgaan. Voor woonwijken geldt hetzelfde, met als gevolg dat de hogere inkomens wegtrekken. De bereikbaarheid over de weg blijft, ondanks de investeringen in het hoofdwegennet, slecht door de sterke toename van wegverkeer. In spoorbereikbaarheid wordt niet geïnvesteerd.

Het scenario Ruimte Sparen investeert nadrukkelijk in stedelijk vernieuwing en inbreiding. Geconcentreerde groei en investeringen in het openbaar vervoer zorgen voor een betere werkgelegenheid in de steden, voor een betere aansluiting van wonen en werken in het stedelijk gebied en voor bereikbaarheid met het openbaar vervoer.

Het scenario Ruimte Geven is vanuit sociaal-economisch perspectief gunstiger voor de kleine kernen dan het scenario Ruimte Sparen. Kleine kernen mogen groeien in inwoneraantal en bedrijvigheid, waardoor de levendigheid en het voorzieningenniveau mogelijk op peil kunnen blijven. Schaalvergroting, specialisering en automatisering zijn echter krachtige economische trends die het aanbod van voorzieningen in kleine kernen blijvend onder druk zullen zetten. De bereikbaarheid van kleine kernen blijft achter in het scenario Ruimte Geven door het ontbreken van investeringen in het regionaal wegennet en het openbaar vervoer.

5.1.2 Economie en wonen en werken

Vragen:

- *In welke mate verschillen de scenario's in hun ruimtelijk-economische context: wat betekent perifere ligging t.o.v Randstad en actief aansluiting zoeken bij de Randstad voor verschillende sectoren?*
- *Genereert het scenario Ruimte Geven meer geld voor investeringen om kernopgaven op te lossen als gevolg van meer economische groei?*
- *Wat zijn de kansen voor nieuwe economische ontwikkelingen per sector (waarop je dus kunt inzetten)?*

Ruimte Geven

Meer mensen, meer werk

Het scenario Ruimte Geven zet in op het aantrekken van bedrijven uit de Randstad. Hierdoor zal naar verwachting van de provincie de economie sneller groeien dan in de autonome ontwikkeling en ontstaat er meer werkgelegenheid. De beroepsbevolking zal in omvang toenemen, ondanks de vergrijzing. Dit is deels autonome groei en deels overloop van mensen uit de Randstad (de 29.000 extra woningen). Deze overloop van mensen is ook nodig om in de steeds groeiende behoefte aan arbeid te blijven voorzien. Op korte termijn is werkgelegenheidsgroei dringend gewenst. Echter op langere termijn zal snelle groei van de werkgelegenheid zichzelf tegenwerken, omdat zonder forse immigratie niet meer kan worden voorzien in de vraag vanwege te beperkte omvang van de beroepsbevolking. Ook andere regio's concurreren tegen die tijd om inwoners.

Kenniseconomie: kwalitatieve mismatch dreigt

Het huidige lage scholingsniveau van de beroepsbevolking in Noord-Holland Noord is een slecht uitgangspunt voor een economie die groeit in de richting van een kenniseconomie (zie verderop). Een kenniseconomie vraagt namelijk meer hoger opgeleiden.

Uittocht naar de Randstad wordt kleiner

Door de gunstige woonwerkbalans zal de pendel naar de Randstad ten opzichte van nu verminderen. Er zullen echter mensen in de Randstad blijven werken. Vanwege de relatie met de Randstad zullen er ook mensen uit de Randstad in Noord-Holland Noord werken.

Investeringen zijn geen garantie voor economische groei

Binnen de scenario's is niet direct een duidelijke verklaring te vinden voor het verschil in economische groei. Onder andere omdat de extra groei in het scenario Ruimte Geven deels op het aantrekken van bedrijven uit de Randstad is gebaseerd, terwijl Buck Consultants International (BCI) in haar onderzoek zegt te verwachten dat deze instroom beperkt zal zijn gezien de ongunstige geografie voor productie en logistieke activiteiten en dat moet worden ingezet op een én-én-strategie: en aantrekken bedrijven en koesteren reeds gevestigde bedrijven (Regionaal-economische verkenning en ruimtebehoefteraming bedrijventerreinen Noord-Holland Noord, juni 2003). Aansluiting op de Randstad zal zich vooral uiten in een relatief sterke groei van de autonome regionale economie, zoals nu al in Alkmaar e.o. te zien is. Ook het bieden van extra ruimte voor bedrijvigheid in het

scenario Ruimte Geven of extra rijksinfrastructuur leidt niet per definitie tot een grotere economische groei. Veel toegevoegde waarde zit in de dienstensector, die relatief weinig ruimte nodig heeft. Nieuwe infrastructuur kan ook tegenovergestelde economische effecten hebben (arbeidsmarktbereik van Amsterdamse bedrijven wordt bijvoorbeeld groter). Daarbij komt dat de kosten voor de benodigde infrastructuur (de ontwikkeling van het hoofdwegennet) vooral ten laste van de rijksoverheid komen. Noord-Holland Noord is hierdoor in sterke mate afhankelijk van de bereidwilligheid van het rijk om mee te werken aan de ontwikkeling van de regio. Ook private partijen zullen flink moeten investeren in infrastructuur.

Geboden werklocaties faciliteren ten dele de groei in de werkgelegenheid

Het scenario Ruimte Geven zet in op spreiding van werklocaties over de regio en minder op herstructurering van bestaande locaties in de steden. Het aanbod aan locaties in de regio sluit daarmee niet goed aan op de vraag naar locaties in steden. Overigens heeft juist de dienstensector (tertiaire sector) relatief weinig ruimte nodig, waardoor wellicht een deel van de geboden locaties niet nodig zal zijn.

Ook de offshore sector (secundaire sector) heeft kansen. Deze worden in het scenario Ruimte Geven goed gefaciliteerd: Den Helder heeft potenties om een nieuwe zeehaven te realiseren voor verbreding van de traditionele offshore keten met nieuwe functies op zee.

De economische structuur van Noord-Holland Noord blijft daarnaast afhankelijk van de landbouwsector (primaire sector). De landbouw doet het de afgelopen jaren relatief goed met een hoge toegevoegde waarde per arbeidsjaar en een groei in de werkgelegenheid, terwijl elders de werkgelegenheid daalt. Het scenario Ruimte Geven biedt mogelijkheden voor de landbouw: groei van teelten met hoge toegevoegde waarde als bollenteelt en glastuinbouw en ruimte voor schaalvergroting. Doordat het watersysteem echter niet specifiek op de landbouw gericht is, zal de landbouw zich behoorlijk moeten aanpassen: verplaatsing van teelten en verbreding.

De quaire sector (overheid, onderwijs, zorg etc) zal voor veel werkgelegenheid zorgen (mede door de vergrijzing) en heeft ook relatief hoge toegevoegde waarde. Het Centraal Planbureau verwacht sterke groei in deze sector, ook na 2020. Omdat veel geld voor de overheid vanuit Den Haag komt, betekent dit een geldstroom de regio in. De quaire sector is goed inpasbaar in woonwijken. Het heeft dus meer behoefte aan een stedelijke omgeving en minder aan uitbreiding van regionale bedrijventerreinen.

Ruimte Sparen

Meer mensen dan werk

Het scenario Ruimte Sparen richt zich op de ontwikkeling van de eigen economie. Autonome groei wordt gefaciliteerd, maar er wordt niet gestreefd naar het aantrekken van bedrijven van elders. De beroepsbevolking zal door autonome groei en door opvang van mensen uit de Randstad in omvang toenemen, ondanks de vergrijzing. Door de behoorlijke groei van de werkgelegenheid komt de woonwerkbilans beter in evenwicht, hoewel er nog steeds een tekort aan arbeidsplaatsen binnen de regio zal zijn bij het aantrekken van inwoners van elders. Ook in dit scenario stijgt de vraag naar hoger

opgeleiden en is het twijfelachtig of er in de regio voldoende hoger opgeleiden zullen zijn om aan deze vraag de voldoen.

Geboden werklocaties faciliteren grotendeels de groei in de werkgelegenheid

Het scenario Ruimte Sparen biedt volop kansen voor de landbouw (primaire sector): groei van teelten met hoge toegevoegde waarde als bollenteelt en glastuinbouw, veel ruimte voor schaalvergroting en verkaveling en een watersysteem dat volledig ten dienste staat van deze sector. De offshore-industrie (secundaire sector) wordt niet gefaciliteerd.

Het scenario Ruimte Sparen zet in op sterke steden, inbreiding en herstructurering. Dit sluit goed aan bij de ruimtebehoefte van de groeiende dienstensector (tertiaire sector). Door met name in steden te ontwikkelen zullen steden een focuspunt van economische ontwikkeling blijven en nog sterker worden. Ook de quataire sector (overheid, zorg) heeft groeimogelijkheden. Deze sector is goed inpasbaar in woonwijken en wordt door de inzet op uitbreiding en inbreiding van steden goed bediend.

Noord-Holland Noord op eigen kracht

Het scenario Ruimte Sparen zet veel meer in op de aanwezige potenties van de regionale economie dan het scenario Ruimte Geven. De overheidsinvesteringen liggen meer bij de provincie zelf en minder bij anderen. De regio is hiermee minder kwetsbaar voor tegenvallende economische groei (dan in het scenario Ruimte Geven), omdat het tempo van investeringen beter kan worden bepaald.

Ruimte Geven ten opzichte van Ruimte Sparen

Twijfel aan grote verschillen in economische groei

In het scenario Ruimte Geven wordt een grotere economische groei verwacht dan in het scenario Ruimte Sparen. Of de economische groei in het scenario Ruimte Geven zoveel groter zal zijn dan in het scenario Ruimte Sparen als de provincie verwacht valt echter te betwijfelen. De groei van het BRP is sterk afhankelijk van de nationale en de wereldeconomie. Het lijkt onwaarschijnlijk dat een verschil in economische groei van jaarlijks 0,7 % over 30 jaar is terug te voeren op het gevoerde provinciale ruimtelijke beleid.

Ondanks de verwachting van de provincie dat de economie in het scenario Ruimte Geven sneller zal groeien, is dit scenario economische gezien niet per definitie gunstiger dan het scenario Ruimte Sparen. Het scenario Ruimte Geven heeft namelijk meer risico's:

- Het scenario Ruimte Geven zet in op het aantrekken van bedrijven voor productie en logistiek vanuit de Randstad. Of dat zal lukken is maar de vraag. Noord-Holland Noord heeft een intrinsiek ongunstige ligging en de bereikbaarheid van de regio door de investeringen in het hoofdwegenet zal niet voldoende verbeteren. Goedkope grond en veel ruimte behoort niet tot de primaire vestigingscriteria, bijvoorbeeld arbeidskosten is veel meer doorslaggevend. De grootste groei is te verwachten bij sterke bedrijven die al in de regio gevestigd zijn. Aansluiting bij de Randstad vertaalt zich vooral in een relatief sterkere groei van reeds gevestigde bedrijven en daar zetten beide scenario's op in.

- Het scenario Ruimte Geven heeft door de grotere groei van de economie een betere woonwerkbalans dan het scenario Ruimte Sparen. Mits voldoende inwoners van buiten kunnen worden aangetrokken. Mocht dit niet lukken dan is een hoge werkgelegenheidsgroei niet vol te houden vanwege het tekort aan arbeidskracht dat in Nederland rond 2020 zal ontstaan. Aan het aantrekken van nieuwe inwoners zijn risico's verbonden, omdat andere regio's dat ook willen.
- De kosten van belangrijke maatregelen in het scenario Ruimte Geven (onder andere hoofdwegen) komen voor een groter deel voor rekening van de rijksoverheid en private partijen dan in het scenario Ruimte Sparen. De provincie is voor de realisering van dit scenario dus meer afhankelijk van derden.

Diversificatie legt de focus op steden

De economie, ook die van Noord-Holland Noord, ontwikkelt zich onafhankelijk van de scenario's richting een diensten- en kenniseconomie. De dienstensector in Alkmaar en omgeving ontwikkelt zich bijvoorbeeld nu al snel. Deze sector is nu ondervertegenwoordigd. Ondanks deze ongunstige uitgangspositie leidt de groei vanzelf tot meer diversificatie in de economie. Commerciële en in mindere mate quartaire diensten zijn afhankelijk van een stedelijk vestigingsmilieu (bijvoorbeeld zowel per auto als openbaar vervoer goed bereikbaar). Voortgaande groei van de dienstensector zal dus betekenen dat steden het focuspunt van economische ontwikkeling blijven. Het scenario Ruimte Sparen sluit hier met het aanbieden van locaties in de hoofdkernen beter op aan.

5.2 Dynamiek in de landbouw

Vraag:

- *in welke mate verschillen de scenario's in de mate waarin zij perspectief bieden voor de landbouw?*

In beide scenario's neemt het totaal areaal aan landbouwgrond af. Er wordt echter meer ingezet op teelten met hoge toegevoegde waarden (bollenteelt en glastuinbouw), wat een versterking betekent van de landbouwsector als geheel.

Ruimte Geven

Ruimte delen

Het totaal areaal landbouw is kleiner in het scenario Ruimte Geven dan in het scenario Ruimte Sparen. Er wordt ruimte geboden aan de eigen behoefte aan glastuinbouwareaal, maar ook aan overloop van bedrijven van buiten de provincie.

In het scenario Ruimte Geven zal de landbouw grote veranderingen doormaken. Het watersysteem is sturend en de landbouw zal zich hieraan moeten aanpassen. De landbouw krijgt te maken met flexibel peilbeheer en met kwel aan de basis van de waterbergingsgebieden, wat beperkingen geeft voor de ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw. Een gunstig aspect van het watersysteem voor de landbouw is de waterkwaliteit. Doordat minder met water gesleept wordt is de kwaliteit beter en doordat water lokaal beter wordt vastgehouden is de zoutdruk die ontstaat door zeespiegelstijging en bodemdaling beter op te vangen (tegendruk).

De landbouw blijft deels overeind door betalingen voor 'groene en blauwe diensten'. Door de vermatting achter de duinen en langs de Kreekrug en in mindere mate de Wieringermeer krijgt natuur betere kansen. Met name achter de duinen en langs de Kreekrug biedt dit mogelijkheden voor natuur- en landschapsonderhoud en tijdelijke waterberging door de landbouwsector. De steden groeien sterk, zodat de landbouw in de directe nabijheid zal kunnen verbreden om economisch perspectief te houden en tegelijkertijd interessant te worden voor de stedeling. Er zullen verschuivingen plaatsvinden binnen de sector. Akkerbouw zal bijvoorbeeld plaats maken voor de meer renderende melkveehouderij op gronden die goed voor melkveehouderij geschikt zijn.

Ruimte Sparen

Ruimte voor landbouw

Het scenario Ruimte Sparen is sterk toegesneden op landbouw als economische drager. Het totaal landbouwareaal is groter dan in het scenario Ruimte Geven, aangezien de ruimteclaim door andere functies als woningbouw en bedrijventerreinen kleiner is. Er wordt sterk ingezet op bollenteelt. Er zijn voldoende mogelijkheden voor ruimtelijke herstructurering en schaalvergroting zoals verkaveling, ontsluiting en verplaatsing en er wordt een scherpe scheiding aangebracht tussen landbouw en andere functies. Hierdoor kan de landbouw optimaal functioneren binnen de "eigen" gebieden en wordt bovendien de openheid van het landschap gegarandeerd. De sterke landbouwsectoren binnen de grondgebonden landbouw die hieraan bijdragen worden door de overheid waar mogelijk gefaciliteerd. Er wordt dan ook slechts ruimte geboden voor de eigen behoefte aan uitbreiding van de glastuinbouw en niet voor de behoefte vanuit andere delen van Nederland.

Het watersysteem wordt voor de landbouw ingericht. Plassen en meren dienen mede voor de berging van water ten dienste van de landbouw, zodat watertekorten of overschotten opgevangen kunnen worden. Ook verbrede en verdiepte poldersloten en vaarten dienen voor waterberging. Door het geconcentreerde vasthouden van water in een beperkt aantal bekkens zal echter snel vermenging optreden met het boezemwater van veelal slechtere kwaliteit. Bovendien kost het bij dit watersysteem door het sneller afvoeren van water en het plaatselijk lagere waterpeil meer moeite om de gevolgen van de toenemende zoute kwel, die het gevolg is van zeespiegelstijging en bodemdaling, tegen te gaan.

Ook de investeringen in het regionaal wegennet komen ten goede van de landbouw.

Ruimte Sparen ten opzichte van Ruimte Geven

Het scenario Ruimte Sparen biedt wat ruimtelijke inrichting en de waterhuishouding betreft betere perspectieven voor de landbouw dan het scenario Ruimte Geven. De slechtere waterkwaliteit die het gevolg is van het meer vermengen van water binnen het systeem en de grotere inspanning om de gevolgen van zoute kwel tegen te gaan, zijn nadelen van dit scenario. Het scenario Ruimte Geven biedt beperkingen en kansen, kansen liggen met name in verbreding.

5.3 Toeristisch-recreatieve ontwikkelingen

Vragen:

- *In welke mate verschillen de scenario's in het bieden van perspectief voor toeristisch-recreatieve ontwikkelingen?*
- *In welke mate verschillen de scenario's in de toegankelijkheid van het landschap voor recreatieve beleving?*
- *In welke mate verschillen de scenario's in de mate waarin natuur kansen biedt voor recreatief medegebruik?*

Ruimte Geven

Stedelijke centra en woonlandschappen: recreatie om de hoek

De ontwikkeling van recreatiegebieden in het HAL- en HES gebied en Den Helder hangt ruimtelijk samen met de ontwikkeling van deze steden tot stedelijk centrum. De hier woonachtige mensen hebben recreatie dus "om de hoek". Uitzondering is de geplande uitbreiding ten noorden van Heerhugowaard: een expliciete koppeling van deze uitbreiding (de grootste van het scenario) met een recreatiegebied ontbreekt. Doordat de woonlandschappen worden ontwikkeld als een mix van wonen, werken, recreëren, natuur en water hebben de hier woonachtige mensen recreatie dichtbij huis.

Overige kernen: met de auto op stap

De overige kernen mogen de eigen woningbehoefte opvangen. Waar recreëren deze mensen? Hiervoor hebben zij twee mogelijkheden: dicht bij huis in het landelijk gebied of verder weg in een recreatiegebied. In het landelijk gebied ontstaan door het verbreden en verdiepen van vaarten kansen voor kleinschalige waterrecreatie. Dit is in het scenario echter nog niet uitgewerkt. Recreatiegebieden zijn te vinden bij het HAL- en HES-gebied en Den Helder, maar bijvoorbeeld ook op en rond de duinen en het Wieringerrandmeer, dat in dit scenario een duidelijke recreatieve functie krijgt. Om deze gebieden te bereiken zijn de verspreid wonende inwoners sterk afhankelijk van de auto. Dit strookt niet met het ontbreken van investeringen in het regionaal en lokaal wegennet in dit scenario.

Voor zowel de steden als de dorpen geldt dat de reisafstand vanuit het centrum naar het open landschap zal toenemen vanwege de uitbreidingen.

Van buiten Noord-Holland Noord: met de auto naar de grote recreatiegebieden

De recreatiegebieden van Noord-Holland Noord zijn in dit scenario goed bereikbaar met de auto voor externen. Deze gebieden (duinen, Wieringerrandmeer, HAL- en HES-gebied en Den Helder) liggen nabij rijksinfrastructuur en het scenario Ruimte Geven gaat bovendien uit van investeringen in deze infrastructuur.

Kansen vanuit natuur: volop aanwezig

Kansen vanuit natuur voor recreatief medegebruik zijn er in het scenario Ruimte Geven volop. Het watersysteem wordt in het scenario Ruimte Geven dusdanig ingericht dat grote kansen voor natuurontwikkeling, met recreatief medegebruik, ontstaan. Het gaat dan met name om de kuststrook: landinwaartse kustverdedigingsmaatregelen, vernatting achter de duinen en het creëren van brakke natuur ten noorden van Schoorl en noordoost Texel.

Ook de randen van de Kreekrug raken vernat, wat goede kansen voor natuurontwikkeling oplevert.

Ruimte Sparen

Alle kernen: afhankelijk van het platteland

Er is in het scenario Ruimte Sparen niet voorzien in ontwikkeling van recreatiegebieden rond de steden. Door de keuze voor compact bouwen zal ook in de in- en uitbreidingen weinig ruimte voor recreatief groen zijn. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat er in de autonome ontwikkeling recreatievoorzieningen ontwikkeld worden in het HAL- en HES-gebied en Den Helder.

De inwoners van Noord-Holland Noord zijn in dit scenario sterk aangewezen op recreatief medegebruik van het landelijk gebied en "speciale" recreatiegebieden. De vraag is of het platteland door de op agrarische productie georiënteerde inrichting de kwaliteiten kan bieden om aan de vraag te voldoen. Absoluut kansrijk in het scenario Ruimte Sparen is routerecreatie over water. Door het accent op grootschalige boezemsystemen ontstaan goede mogelijkheden om deze te gebruiken als recreatieve routes, dwars door het gebied. Speciale recreatiegebieden (zoals de duinen) zijn aanwezig, maar bieden niet meer kansen dan op dit moment. Het Wieringerrandmeer wordt wel ontwikkeld, maar krijgt in dit scenario geen duidelijk recreatieve functie.

Door de compacte bouw geldt dat de reisafstand vanuit het centrum naar het open landschap niet veel toeneemt.

Van buiten Noord-Holland Noord: grootschalige waterrecreatie

Trekpleisters als bijvoorbeeld de duinen blijven aantrekkelijk voor externen. Het scenario Ruimte Sparen biedt als "nieuw" element de (grootschalige) routerecreatie over water. Punt van aandacht hierbij is de bereikbaarheid over de weg; het scenario gaat immers niet uit van investeringen in de hoofdwegen.

Kansen vanuit natuur: alleen in de ecologische verbindingzones

Kansen vanuit natuur voor recreatief medegebruik zijn in het scenario Ruimte Sparen beperkt aanwezig. Het watersysteem wordt in het scenario dusdanig ingericht dat er weinig nieuwe kansen voor natuurontwikkeling, met recreatief medegebruik, ontstaan: met name zeewaartse kustverdedigingsmaatregelen, beperkte vernatting achter de duinen en van de randen van de Kreekrug en geen creatie van brakke natuur. Natuur kan zich ontwikkelen in de daarvoor bestemde gebieden, waarbij de ecologische verbindingzones speerpunten vormen. Deze verbindingzones moeten breder en robuuster en juist deze lopen langs de grote wateren door het gebied. Combinatie met routerecreatie over water is kansrijk.

Ruimte Geven ten opzichte van Ruimte Sparen

Het scenario Ruimte Geven biedt duidelijk meer kansen voor toeristisch-recreatieve ontwikkelingen dan het scenario Ruimte Sparen. Nabij de steden worden recreatiegebieden ontwikkeld en daarnaast biedt het watersysteem grote kansen voor natuurontwikkeling, met recreatief medegebruik. Deze kansen doen zich breed door het

gebied Noord-Holland Noord voor. Het scenario Ruimte Sparen ontwikkelt geen recreatiegebieden bij de steden en de kansen voor recreatief medegebruik van het landelijk gebied lijken zich te concentreren rondom routerecreatie over water in de ecologische verbindingzones. Waar het scenario Ruimte Geven een breed palet van kansen aanbiedt, komt het scenario Ruimte Sparen niet verder dan een paar kansen.

Voor externen is Noord-Holland Noord in het scenario Ruimte Geven het meest aantrekkelijk: de trekpleister duinen wordt landinwaarts verder uitgebouwd, de nieuwe trekpleister Wieringerrandmeer komt tot ontwikkeling en het geheel is goed bereikbaar via het hoofdwegennet. Het scenario Ruimte Sparen biedt voor externen met name de routerecreatie over water (naast de al bestaande trekpleisters zoals de duinen).

5.4 Inpassing natuur en landschap

Vragen:

- *In hoeverre verschillen de scenario's qua ontwerpogave voor wat betreft natuur en landschap als gevolg van onder andere woningbouw, bedrijventerreinen, infrastructuur, windturbines en waterberging?*
- *In welke mate verschillen de scenario's in het bieden van kansen voor meervoudig ruimtegebruik?*
- *In hoeverre verschillen de scenario's in het bieden van kansen voor sturing aan verandering in ruimtegebruik vanuit de invalshoek cultuurhistorische kwaliteit?*

Ruimte Geven

Grootte van het ruimtebeslag: veel hectares inpassen

In 2030 heeft de Randstad nog meer ruimte nodig. Die ruimte wordt onder andere gevonden in Noord-Holland Noord. Het scenario Ruimte Geven kiest nadrukkelijk voor het stimuleren van aansluiting bij de (noordelijke) Randstad. Op termijn wordt Noord-Holland Noord in dit scenario ruimtelijk-economisch onderdeel van de Randstad. Gevolg is dat veel ruimte wordt gevraagd voor nieuwe ontwikkelingen:

- woningbouw: 2.900 ha
- bedrijventerreinen: 2.750 ha
- water: 1.500 ha
- glastuinbouw: 1.650 ha
- bollenteelt: 2.400 ha

Het (directe) ruimtebeslag van nieuwe infrastructuur en nieuwe windturbines is klein in vergelijking met bovenstaande activiteiten.

Aard van de inpassingopgave: vooral landschappelijk

Voorwaarde bij het scenario Ruimte Geven is dat geen direct ruimtebeslag in zogenaamde "nee-tenzij-gebieden" (gebieden met een zware natuurbescherming) plaatsvindt. Dit neemt niet weg dat verstoring van dergelijke gebieden kan optreden. Dit lijkt met name aan de orde voor de natuurgebieden langs de rijksinfrastructuur (in het scenario ligt het accent op de hoofdwegen):

- N99: Waddenzee, Wieringermeer en Amstelmeer;
- A7: Robbenoordbosch;
- N9: binnenlanden achter de duinen;

- A9: Oosterzijpolder;
- nieuwe verbinding Den Helder – A7: Amstelmeer.

Ook de te realiseren windturbines zijn mogelijk verstorend voor de natuur in de omgeving³. Gezien de razendsnelle ontwikkeling van windturbines is het effect hiervan nu niet te voorspellen.

Vanuit natuur lijkt de inpassingsopgave mee te vallen. Landschappelijk gezien heeft een groot deel van Noord-Holland Noord een open landschap. Alleen de duinen, de gebieden HAL-Heilo-Castricum en Den Helder en het oosten van West-Friesland zijn dichters van structuur. In het scenario Ruimte Geven wordt de eigen behoefte qua wonen en werken opgevangen in alle gemeenten, waar de vraag zich aandient. Verspreid door het open landschap breiden dus kernen uit. Bovendien worden deels in open gebied woonlandschappen, glastuinbouw en bovenregionale bedrijventerreinen (één in het hart van de Wieringermeer) gecreëerd. Ook de grote hoeveelheid windturbines en de nieuwe infrastructuur (verbinding Den Helder – A7) moeten in het open landschap ingepast worden. Bollenteelt lijkt op het eerste gezicht goed verenigbaar met openheid. De bollenvelden zelf zijn dit ook, maar de grote loodsen vormen obstakels in het landschap.

Kansen voor meervoudig ruimtegebruik: in het landelijk gebied

Kansen voor meervoudig ruimtegebruik liggen in het scenario Ruimte Geven met name in het landelijk gebied. Het watersysteem wordt in het scenario dusdanig ingericht dat grote kansen voor natuurontwikkeling, met recreatief medegebruik, ontstaan (zie verder de paragraaf toeristisch-recreatieve ontwikkelingen). Ook verbreding van landbouw biedt kansen: landbouw in combinatie met landschaps- en/of natuurbeheer en/of agrarisch-recreatieve functies. In de steden en de kernen is de prikkel voor meervoudig ruimtegebruik beperkt, aangezien ruimte wordt gegeven aan uitbreiding.

Sturing vanuit de invalshoek cultuurhistorische kwaliteit: zoeken naar kansen

Noord-Holland Noord beschikt op verschillende plekken over cultuurhistorische kwaliteiten: in de ondergrond, monumenten, historische stads- en dorpskernen en waardevolle geografische elementen. Het scenario Ruimte Geven kiest nadrukkelijk voor het stimuleren van aansluiting bij de (noordelijke) Randstad. Op termijn wordt Noord-Holland Noord in dit scenario ruimtelijk-economisch onderdeel van de Randstad. Gevolg is dat volop ruimte aan nieuwe ontwikkelingen wordt gegeven. Op een aantal plaatsen zullen deze botsen met de aanwezige cultuurhistorische waarden, bijvoorbeeld in de Schermer (stedelijke ontwikkeling in een gebied met een kenmerkend verkavelingspatroon en met meerdere molens, kerken en boerderijen van cultuurhistorische betekenis). Dit betekent niet per definitie dat de cultuurhistorische waarden verdwijnen. Het is zaak bij de inrichting aanknopingspunten vanuit cultuurhistorie te zoeken voor een verrassende inrichting.

³ Qua duurzame energie gaat het scenario uit van realisatie van 1.600 MW (huidig: 90 MW). Opwekking van 1.510 MW (1.600 – 90) met behulp van windenergie, en uitgaande van de huidige stand van zaken qua windturbines (in Nederland levert in 2003 de grootste turbine 2,75 MW), vraagt om plaatsing van zo'n 550 windturbines.

Ruimte Sparen

Grootte van het ruimtebeslag: minder hectares inpassen

In het scenario Ruimte Sparen wordt ervoor gekozen zuinig met de open ruimte om te springen uit respect voor het landschap en voor de functies die het gebied dragen. Gevolg is dat minder ruimte (dan het scenario Ruimte Geven) wordt gevraagd voor nieuwe ontwikkelingen:

- woningbouw: 1.400 ha
- bedrijventerreinen: 1.550 ha
- water: 1.500 ha
- glastuinbouw: 1.150 ha
- bollenteelt: 4.000 ha

Het scenario voorziet niet in de aanleg van nieuwe verbindingen qua infrastructuur en windturbines zijn buiten Noord-Holland Noord (op de Noordzee) gesitueerd.

Aard van de inpassingopgave: rond het regionale wegennet

Ook bij het scenario Ruimte Sparen geldt de voorwaarde dat geen direct ruimtebeslag in zogenaamde “nee-tenzij-gebieden” (gebieden met een zware natuurbescherming) mag plaatsvinden. Dit neemt niet weg dat verstoring van dergelijke gebieden kan optreden. Dit lijkt met name aan de orde voor de infrastructuur. In het scenario wordt ingezet op het regionaal wegennet. Aangezien natuurgebieden over het algemeen niet bij de hoofdwegen liggen (maar verder daar vanaf), zullen deze nadelig beïnvloed worden door de inzet op het regionaal wegennet. Dit geldt bijvoorbeeld voor de duinen, de gebieden in de Schermer en langs de dijken bij Schagen. De inzet op het spoor (verdubbeling op verschillende plaatsen) heeft een versturende werking op de gebieden rond Castricum en bij Schagen.

Landschappelijk gezien heeft een groot deel van Noord-Holland Noord een open landschap. In het scenario worden wonen en werken zoveel mogelijk geconcentreerd opgevangen: in de hoofdkernen van de gemeenten en bij bestaande en nieuwe stationslocaties. Op enkele plekken in het open landschap breiden kernen dus beperkt uit. Omdat de groei bescheiden is, is de verwachting dat deze zorgvuldig op het bestaande landschap geënt kan worden. Wel wordt in de Wieringermeer een bovenregionaal bedrijventerrein gecreëerd, zij het beperkter van omvang dan in Ruimte Geven. Ook moeten minder hectares glastuinbouw ingepast worden. Wel is de hoeveelheid bollenteelt die ingepast moet worden groot: 4.000 hectare. Hierbij zijn vooral de loodsen van belang.

Kansen voor meervoudig ruimtegebruik: in het stedelijk gebied

Kansen voor meervoudig ruimtegebruik liggen in het scenario Ruimte Sparen met name in het stedelijk gebied. In het scenario worden wonen, werken en voorzieningen zoveel mogelijk geconcentreerd opgevangen: in de hoofdkernen van de gemeenten en bij bestaande en nieuwe stationslocaties. Daarnaast wordt sterk ingezet op compact bouwen. Het compact moeten bouwen van woningen, bedrijven, kantoren en voorzieningen biedt kansen voor meervoudig ruimtegebruik, bijvoorbeeld het combineren van wonen en werken.

In het landelijk gebied worden vanuit het watersysteem functies gescheiden: landbouw in speciaal daarvoor ingerichte landbouwgebieden en natuur in natuurgebieden. In het

scenario Ruimte Sparen krijgt de productielandbouw alle ruimte zich te ontwikkelen. Dit geeft weinig prikkels om ook te verbreden, tenzij dat economisch aantrekkelijk is. Het landelijk gebied biedt wel enige kansen voor recreatief medegebruik (zie verder de paragraaf toeristisch-recreatieve ontwikkelingen). Netto zullen de prikkels nauwelijks verschillen van die in de huidige situatie.

Sturing vanuit de invalshoek cultuurhistorische kwaliteit: versterken gebiedseigene

Noord-Holland Noord beschikt op verschillende plekken over cultuurhistorische kwaliteiten: in de ondergrond, monumenten, historische stads- en dorpskernen en waardevolle geografische elementen. Het scenario Ruimte Sparen gaat uit van de eigen kracht van de regio. Behoud en versterking van kenmerkende cultuurhistorische waarden past daar goed bij. Het compact en gebundeld bouwen betekent bovendien beperkt ruimtebeslag in het landelijk gebied, met minder kans op botsingen. Wel is de stedelijke opgave groter, omdat in de historische steden en dorpen ingebreed wordt. Ook hier is het zaak om bij de inrichting aanknopingspunten vanuit cultuurhistorie te zoeken voor een verrassende inrichting.

Ruimte Geven ten opzichte van Ruimte Sparen

Elk scenario heeft te maken met een eigen inpassingopgave. Het scenario Ruimte Geven moet beduidend meer hectares voor wonen, werken en water inpassen dan het scenario Ruimte Sparen (7.150 versus 4.450). Het scenario Ruimte Sparen voorziet niet in de aanleg van nieuwe verbindingen qua infrastructuur en windturbines zijn buiten Noord-Holland Noord (op de Noordzee) gesitueerd. In het scenario Ruimte Geven worden wel nieuwe verbindingen en nieuwe windturbines geplaatst. Het scenario Ruimte Geven moet meer glastuinbouw en minder bollen inpassen dan het scenario Ruimte Sparen.

De aard van de inpassing is in het scenario Ruimte Geven met name landschappelijk: verspreid door het open gebied mogen kernen uitbreiden. Bovendien zijn in het open gebied woonlandschappen, glastuinbouw, een bovenregionale bedrijventerrein, een nieuwe infrastructuurverbinding en windturbines gesitueerd. Ook de loodsen van de bollenteelt moeten ingepast worden. Door de gebundelde en compacte opvang breiden kernen in het scenario Ruimte Sparen slechts op enkele plaatsen beperkt uit. Wel moeten ook hier een bovenregionale bedrijventerrein, bollenteelt en glastuinbouw ingepast worden. De landschappelijke inpassingopgave is kleiner bij het scenario Ruimte Sparen. Aandachtspunt bij beide scenario's is verstoring van natuur langs het wegennet.

De scenario's verschillen duidelijk in de kansen voor meervoudig ruimtegebruik: bij het scenario Ruimte Geven liggen deze met name in het landelijk gebied (combinaties van water, natuur, landbouw en recreatie) en bij het scenario Ruimte Sparen liggen deze met name in het stedelijk gebied (compact combineren van woningen, bedrijven, voorzieningen en kantoren).

De grootste kans voor sturing vanuit de invalshoek cultuurhistorische kwaliteit lijkt in eerste instantie het scenario Ruimte Sparen te geven. Doordat het scenario uitgaat van de eigen kracht ligt behoud en versterking van het gebiedseigene voor de hand. Bovendien zijn de uitbreidingen in het landelijk gebied beperkt. Wat echter voor het scenario Ruimte

Geven pleit is het feit dat ontwikkelingen juist plaatsvinden op plekken met cultuurhistorische waarden en dat biedt kansen voor ontwikkeling van deze waarden.

5.5 Duurzaamheid

5.5.1 Watersysteem

Vragen:

- *Wat is de verandering in de mate waarin het watersysteem voorwaarden biedt voor realisering van de trits vasthouden-bergen-afvoeren?*
- *Indien de bollenteelt door complexe aanpassingen aan het watersysteem, mede als gevolg van zeespiegelrijzing en bodemdaling, steeds duurder wordt voor de overheid (via waterschapskosten) blijft deze vorm van landbouw op de lange termijn dan wel rendabel?*
- *In welke mate leiden de beide scenario's tot de realisering van de wateropgave voor de lange termijn zoals genoemd in de Deelstroomsgebiedsvisie?*

Ruimte Geven

Zoveel mogelijk neerslagwater vasthouden in de brongebieden

Dit scenario speelt maximaal in op het principe om neerslagwater zo veel mogelijk vast te houden in het eigen gebied middels een relatief fijnmazig en kleinschalig systeem van watergangen. Het spoort hiermee duidelijk beter met de uitgangspunten van Waterbeheer in de 21^{ste} eeuw dan het scenario Ruimte Sparen.

Bollenteelt op termijn onder druk

De bollenteelt vereist een strak (water)peilregime. Te hoge grondwaterstanden zijn ongunstig waardoor een teveel aan neerslagwater snel afgevoerd moet kunnen worden. Daarentegen is een te lage waterstand ook ongunstig waardoor er in droge periode veel water moet worden aangevoerd. Ook de waterkwaliteit speelt een erg belangrijke rol, waardoor er een grote waterbehoefte bestaat om het systeem van tijd tot tijd door te spoelen. Dit betekent dat deze teelt hoge eisen stelt aan het watersysteem. Door de toenemende bodemdaling en zeespiegelstijging worden deze effecten nog verder versterkt. Door de gekozen maatregelen zal water zoveel mogelijk vastgehouden worden, waardoor meer vernatting optreedt.

Het is dan ook duidelijk dat in dit scenario de bollenteelt in grote delen van het gebied steeds meer onder druk komt te staan door de steeds hogere eisen (en daarmee kosten) aan het waterbeheersysteem. Door het relatief intensieve gebruik van bestrijdingsmiddelen met de daaraan gekoppelde gezondheidsrisico's zal deze druk steeds verder toenemen.

Op duurzame wijze realisatie van de wateropgave

Om op langere termijn problemen van wateroverlast en watertekort het hoofd te bieden is het principe van zoveel mogelijk vasthouden van water, daarna bergen en dan pas afvoeren de meest duurzame oplossing. Dit geldt ook voor de waterkwaliteit. De vraag is wel of ook op de lange termijn (2050) dit systeem voldoende capaciteit heeft en er in aanvulling hierop enkele grootschalige bergingsbasins noodzakelijk zijn. Dit geldt in het bijzonder in het Veenweidegebied en de laaggelegen Droogmakerijen.

De landwaartse manier van kustverdediging wordt ook duidelijk als een meer duurzame oplossing gezien voor het realiseren van de benodigde veiligheid tegen overstroming.

Ruimte Sparen

Snel water bergen in grootschalige bergingsbassins

In dit scenario wordt neerslagwater snel naar grootschalige bergingslokaties geleid, waardoor in mindere mate wordt voldaan aan het uitgangspunt *vasthouden, bergen, afvoeren*.

Een impuls voor de bollenteelt

De voorgestelde maatregelen spelen duidelijk beter in op de behoefte van de bollenteelt dan Ruimte Geven. De grootschalige bergingslokaties bieden meer garanties voor de toenemende waterbehoefte. Het meer aangepaste rigide peilbeheer en de mindere vernatting (met name in het Duingebied) spelen duidelijk in op de behoefte van de bollenteelt. De waterkwaliteit is hierbij echter wel een punt van aandacht.

Op langere termijn minder duurzaam

De keuze voor sneller bergen in grootschalige systemen betekent meer slepen met water (kost dus meer energie). In dit systeem is men meer afhankelijk van techniek. Dit betekent o.a. een vergroting van de maalcapaciteit. Het gehanteerde peilregime zal ook in de daarvoor gevoelige gebieden de bodemdaling en brakke kwel versterken.

Kustwaartse kustbeveiliging door middel van zandsuppletie en versterking van de golfbrekers wordt als een minder duurzame oplossing beschouwd, deels door de toekomstvastheid van de maatregelen (moet periodiek herhaald worden), het materiaalgebruik maar ook biedt deze manier minder mogelijkheden voor natuurontwikkeling en recreatie. De grootschalige bergingsbassins bieden evenwel voor de langere termijn meer zekerheid voor de toenemende waterbehoefte dan het fjnschaliger watersysteem van Ruimte Geven.

Ruimte Geven ten opzichte van Ruimte Sparen

In algemene zin verdient Ruimte Geven duidelijk de voorkeur boven Ruimte Sparen. Het is echter, gezien de complexiteit van het gebied, niet overal mogelijk om met de in dit scenario voorgestelde maatregelen de waterproblematiek volledig op te lossen.

Vooraf op het gebied van waterbehoefte/watertekort zal het sterk van de gebiedskenmerken afhangen wat de beste maatregelen zijn.

Zo ook kunnen bepaalde nadelen van Ruimte Sparen (zoals de waterkwaliteit) door aanvullende maatregelen weer beperkt blijven. Het zal dan ook vooral maatwerk worden en per deelgebied bekeken moeten worden hoe de waterproblematiek ook op de wat langere termijn structureel kan worden opgelost.

5.5.2 Energie en CO₂

Vragen:

- In hoeverre leiden de scenario's in 2030 tot een 'CO₂-neutrale' balans?
- In welke mate dragen de scenario's bij aan realisering van de provinciale ambities (2030) voor onder andere energiebesparing en opwekking van duurzame energie?

Door van de twee scenario's in beeld te brengen wat de extra CO₂-uitstoot is en bovendien wat de reductiemogelijkheden voor CO₂-uitstoot zijn, ontstaat zicht op het bereiken van een 'CO₂-neutrale' balans en de door de provincie gestelde doelen.

Het nationale klimaatbeleid stoelt op de afspraken die zijn gemaakt in het Kyoto-verdrag (1998) en Bonn (2001). Nederland heeft zich verplicht tot een vermindering van de CO₂-uitstoot met 6% in 2012 ten opzichte van 1990 (landelijke reductiedoelstelling). In het Milieubeleidsplan 2002-2006 stelt de provincie Noord-Holland zich ten doel hiervan een evenredige deel voor haar rekening te nemen (2 Mton in 2012). Indien Noord-Holland Noord voor 2030 een evenredig deel van de landelijke reductiedoelstelling voor haar rekening neemt, zal de regio in 2030 3,1 Mton CO₂ gereduceerd moeten hebben ten opzichte van het niveau in 1990. Hiervan kan, afgaande op de rijksnota NMP4, de helft (1,55 Mton) bewerkstelligd worden door inzet van duurzame energie en de andere helft (ook 1,55 Mton) door energiebesparing, efficiency en schone verbranding van fossiele brandstoffen. De provincie gaat ervan uit dat 40% van de duurzame energie in Noord-Holland Noord kan worden geleverd door windenergie en 40% door biomassa.

3,1 Mton CO ₂ -reductie	1,55 Mton (50%) door duurzame energie	40% windenergie (730 MW)
		40% biomassa
		20 % overig
	1,55 Mton (50%) door energiebesparing, efficiency en schone verbranding van fossiele brandstoffen	

Ruimte Geven

Grote toename van de uitstoot

Door de ruimte die geboden wordt voor economische ontwikkeling, zal er in het scenario Ruimte Geven een groei optreden van sectoren die CO₂-uitstoot veroorzaken: woningbouw (huishoudens), industrie, landbouw/glastuinbouw en verkeer en vervoer. Opvallende sector in dit scenario is de glastuinbouw (stoten veel uit). De groei hiervan is fors: van 450 hectare nu naar 2.100 hectare. Bovendien worden steeds meer glastuinbouwkassen verlicht, waardoor het energieverbruik per hectare toe zal nemen. Hoeveel CO₂ in totaal wordt uitgestoten (en hoeveel er dus gecompenseerd moet worden in de vorm van onder andere energiebesparing en opwekking van duurzame energie) is niet precies te zeggen.

	Ruimte Geven (toename t.o.v. huidige situatie)
Verkeer en vervoer	sterke toename
Watersysteem	gelijk
Bedrijventerreinen	+ 2.750 ha
Landbouw, waarvan glastuinbouw:	+ 1.650 ha
Woningen	+ 82.500

Reductiemogelijkheden: windenergie en biomassa

Reductie is mogelijk door inzet van duurzame energie (windenergie, biomassa, waterkracht, zonneboilers, warmtepompen, PV-panelen en warmte/koudeopslag) en door energiebesparing, efficiency en schone verbranding van fossiele brandstoffen. Om het provinciale doel (40% van de benodigde hoeveelheid duurzame energie door middel van windenergie) te halen, is in Noord-Holland Noord een totaal van 730 MW geplaatst windenergievermogen in 2030 nodig. In het scenario Ruimte Geven is voorzien in een totaal geplaatst vermogen van 1.600 MW. Het scenario gaat dus uit van ruim voldoende geplaatst vermogen om het doel te halen. Op dit moment is 90 MW aanwezig; er moet dus wel een enorme toevoeging plaatsvinden om de 1.600 MW te halen. Uitgaande van de huidige stand van zaken qua techniek gaat het om zo'n 550 windturbines. Als meer dan 730 MW wordt geplaatst, kan het aandeel windenergie in het doel duurzame energie omhoog (meer dan 40%).

De landelijke reductiedoelstelling is gebaseerd op een verhoogde uitstoot als gevolg van een economische groei van 2,7% per jaar. De provincie verwacht dat de economische groei in het scenario Ruimte Geven 2,2% per jaar zal bedragen. De reductie die de provincie zich ten doel stelt voor Noord-Holland Noord is dus aan de hoge kant.

Behalve windenergie biedt het scenario Ruimte Geven andere kansen om CO₂-reductie te bereiken. Een voorbeeld hiervan is dat de groei van de bevolking, en de daarmee gepaard gaande stijging van de afvalproductie, de mogelijkheden voor energie uit biomassa vergroot.

Ruimte Sparen

Minder grote toename van de uitstoot

Doordat ook in het scenario Ruimte Sparen ruimte is voor ontwikkeling, zal er in dit scenario een groei optreden van sectoren die CO₂-uitstoot veroorzaken: woningbouw (huishoudens), industrie, landbouw/glastuinbouw, verkeer en vervoer en water. Het watersysteem staat sterk in dienst van de landbouw en zal dus veel energie gebruiken voor het peilbeheer. Hoeveel CO₂ in totaal wordt uitgestoten is niet te zeggen.

	Ruimte Sparen (toename t.o.v. huidige situatie)
Verkeer en vervoer	sterke toename
Watersysteem	toename
Bedrijventerreinen	+ 1.550 ha
Landbouw, waarvan glastuinbouw:	+ 1.150 ha
Woningen	+ 82.500

Verschillende reductiemogelijkheden

In het scenario Ruimte Sparen is voorzien in een totaal geplaatst windenergievermogen van 1.400 MW. Het scenario gaat dus uit van ruim voldoende geplaatst vermogen om het doel te halen (730 MW). In het scenario Ruimte Sparen worden de windturbines niet in Noord-Holland Noord, maar op de Noordzee geplaatst. Je kunt je afvragen of hier sprake is van afwenteling van de opgave naar een ander gebied.

De landelijke reductiedoelstelling is gebaseerd op een verhoogde uitstoot als gevolg van een economische groei van 2,7% per jaar. De provincie verwacht dat de economische groei in het scenario Ruimte Sparen 1,5% per jaar zal bedragen. De reductie die de provincie zich ten doel stelt voor Noord-Holland Noord is dus aan de hoge kant.

Behalve windenergie biedt het scenario Ruimte Geven andere kansen om CO₂-reductie te bereiken. Naast dezelfde mogelijkheden voor biomassa als in het scenario Ruimte Geven zijn er betere mogelijkheden voor energiebesparing. Het gebundeld en compact bouwen van woningen, bedrijven, kantoren en voorzieningen biedt kansen voor energiebesparende systemen, zoals hergebruik van warmte.

Ruimte Geven ten opzichte van Ruimte Sparen

De verwachting is dat het scenario Ruimte Geven een (beduidend) grotere CO₂-uitstoot kent dan het scenario Ruimte Sparen. Verantwoordelijk hiervoor is met name de sterke toename van het areaal glastuinbouw en de grotere verkeerstoename. De extra benodigde hoeveelheid energie ten behoeve van het watersysteem in het scenario Ruimte Sparen zal dit niet veranderen.

	Ruimte Geven (toename t.o.v. huidige situatie)	Ruimte Sparen (toename t.o.v. huidige situatie)
Verkeer en vervoer	sterke toename	sterke toename
Watersysteem	gelijk	toename
Bedrijventerreinen	+ 2.750 ha	+ 1.550 ha
Landbouw, waarvan glastuinbouw:	+ 1.650 ha	+ 1.150 ha
Woningen	+ 82.500	+ 82.500

Qua inzet op duurzame energie vertonen de twee scenario's weinig verschillen: beide voldoen ruim aan het provinciale doel. Het grote verschilpunt is dat het scenario Ruimte Geven de benodigde windturbines in het gebied Noord-Holland Noord zoekt en het scenario Ruimte Sparen voornamelijk op de Noordzee. Het scenario Ruimte Sparen biedt door het gebundeld en compact bouwen betere kansen voor energiebesparing. De daadwerkelijke reductie door energiebesparing is echter niet gerelateerd aan de ruimtelijke inrichting van de regio en dus niet aan de scenario's, maar aan de inspanningen die qua energiebesparing gepleegd worden.

Reductiesporen		Ruimte Geven	Ruimte Sparen
1,55 Mton (50%) door duurzame energie	40% windenergie (730 MW)	1.600 MW	1.400 MW
	40% biomassa	kansen	kansen
	20 % overig		
1,55 Mton (50%) door energiebesparing, efficiency en schone verbranding van fossiele brandstoffen			kansen voor energiebesparing

5.5.3 Biodiversiteit

Vraag:

- *In welke mate beide scenario's kansen voor behoud en ontwikkeling van voor Noord-Holland-Noord karakteristieke biodiversiteit?*

De duinen, de brakwaterecosystemen en de natte (zoet) natuur zijn voor Noord-Holland Noord karakteristieke ecosystemen. Behoud en verdere ontwikkelingen van deze natuurtypen is gewenst.

Ruimte Geven

In het scenario Ruimte Geven kunnen de bestaande ecosystemen niet alleen goed behouden blijven, maar zijn er ook tal van mogelijkheden om de gewenste natuur verder te ontwikkelen.

Ten noorden van Schoorl worden landinwaartse maatregelen genomen om de benodigde veiligheid te bereiken. De duinen kunnen hierdoor verder versterkt worden.

Het watersysteem is geënt op het zoveel mogelijk vasthouden van water in de brongebieden. De (randen van deze) brongebieden krijgen te maken met vernatting. Dit biedt goede kansen voor de gewenste natte natuur (o.a. nat schraalgrasland en bloemrijk grasland), waarin weidevogels een goede habitat vinden.

De landinwaartse maatregelen voor kustbescherming ten noorden van Schoorl (Verenigde Harger- en Pettemerpolder) bieden mogelijkheden voor brakke natuursystemen. Ook op Texel biedt het scenario Ruimte Geven ruimte voor brakke natuursystemen: langs de Roggekreek en tussen De Bol en Waal en Kil.

Doordat water van verschillende kwaliteit zoveel mogelijk gescheiden gehouden wordt, is voldoende water van goede kwaliteit beschikbaar om het realiseren van de gewenste natuur mogelijk te maken.

Ruimte Sparen

In de gebieden die aangewezen zijn voor natuur zijn goede mogelijkheden voor de na te streven natuurdoelen. De duinen kunnen (op niveau) blijven behouden. De zeewaartse kustverdediging biedt echter weinig tot geen aanknopingspunten voor natuurontwikkeling en ook voor brakke natuur zijn daardoor nauwelijks mogelijkheden.

Er zijn kansen voor natuurontwikkeling langs de ecologische verbindingzones, die in dit scenario breed en robuust langs de grote wateren worden ontwikkeld. Er wordt echter behoorlijk met water gesleept. Door menging van water met verschillende kwaliteit zal er minder echt schoon water zijn en daardoor minder geschikt zijn voor natuurontwikkeling. Dit zal mogelijk een beperking zijn voor de natuurontwikkeling langs de ecologische verbindingzones.

Buiten de voor natuur aangewezen gebieden zijn de kansen voor natuur gering. Het agrarisch gebied is zuiver bestemd voor de landbouw en het peilbeheer is daar op aangepast. Kansen voor natuur om mee te liften zijn er dan ook nauwelijks.

Ruimte Geven ten opzichte van Ruimte Sparen

Het scenario Ruimte Geven biedt duidelijk meer kansen voor de karakteristieke natuur van Noord-Holland Noord dan het scenario Ruimte Sparen. Het scenario Ruimte Sparen biedt redelijke tot goede mogelijkheden voor behoud (en beperkte ontwikkeling) van natuur in de gebieden die daarvoor zijn aangewezen. Daarbuiten zijn weinig kansen. Het scenario Ruimte Geven daarentegen biedt grote kansen voor natuur. Zowel in de aangewezen natuurgebieden als daarbuiten. De duinen kunnen zich optimaal ontwikkelen, er is plaats voor brakke natuur en natuur in het agrarisch gebied profiteert van het flexibele peilbeheer. De goede waterkwaliteit sluit goed aan op de behoeften van deze natuurtypen.

5.6 Leefbaarheid

Vragen:

- *Hoe wordt de leefomgeving vanuit het perspectief van de bewoners in de beide scenario's beleefd (hinder/geluid, groene/recreatieve voorzieningen, bereikbaarheid en voorzieningenpeil)?*
- *Hoe zullen de bewoners de kwaliteit van het landschap in de beide scenario's beleven?*

Ruimte Geven

Den Helder, HAL-stad en Hoorn

De steden Den Helder, HAL-stad en Hoorn krijgen in het scenario Ruimte Geven de ruimte en kunnen zich ontwikkelen tot stedelijke centra met combinaties van wonen, werken en voorzieningen.

Positief element is de duidelijke ruimtelijke samenhang in het scenario tussen ontwikkeling van deze stedelijke gebieden en ontwikkeling van recreatiegebieden: de bewoners krijgen recreatie om de hoek (zie verder de paragraaf toeristisch-recreatieve ontwikkelingen). Doordat meer wordt vrijgelaten zal het voorzieningenniveau op peil blijven (uitbreiding levert extra draagvlak). Wel zal er minder geïnvesteerd worden in herontwikkeling: de impuls voor stedelijke vernieuwing is kleiner als uitbreiding op vele plaatsen is toegestaan.

De bereikbaarheid van Den Helder, Hoorn en HAL-stad is een punt van aandacht. Waar in de huidige situatie met name verkeer op de doorgaande routes van en naar de grote kernen en de Randstad geconfronteerd wordt met doorstromingsproblemen, wordt dit in de autonome ontwikkeling een probleem voor verkeer op alle schaalniveaus (hoofdwegen, provinciale wegen en lokale wegen). Investerings zijn in het scenario Ruimte Geven met name gericht op de hoofdwegen en de provinciale en lokale wegen krijgen weinig aandacht. Het Rondje HAL-stad zal waarschijnlijk slechts enige verlichting kunnen aanbrengen.

Belangrijkste veroorzaker van hinder is het wegverkeer (geluid). De geluidseffecten van industrie staan bijvoorbeeld niet in verhouding tot de geluidseffecten van wegverkeer. De verkeersintensiteiten op de wegen nemen sterk toe. In hoeverre deze toename daadwerkelijk zal leiden tot geluidhinder in woongebieden is afhankelijk van geluidwerende maatregelen die worden genomen en technologische ontwikkelingen (bijvoorbeeld stiller asfalt en stillere motoren). Uitgaande van de huidige stand der techniek zal het wegverkeer zeker hinder veroorzaken in Den Helder, Hoorn en HAL-stad. In HAL-stad zijn grote woonwijken voorzien in de nabijheid van grote infrastructuur (het Rondje HAL-stad). Een aantal glastuinbouwuitbreidingen vindt plaats bij stedelijk gebied: in het HAL-gebied en bij Hoorn. Dit kan leiden tot lichthinder. Bij Hoorn zal dit effect waarschijnlijk niet optreden, aangezien tussen de woonbebouwing en het glastuinbouwgebied de A7 ligt.

Woonlandschappen: wonen in het groen

De woonlandschappen worden ontwikkeld als een mix van wonen, werken, recreëren, natuur en water. De hier woonachtige mensen wonen in het groen en de kwaliteit van de directe woonomgeving is daarmee hoog. Voor voorzieningen zijn de woonlandschappen grotendeels afhankelijk van kernen in de omgeving. De meeste woonlandschappen zijn gesitueerd nabij een kern, met als uitzondering de woonlandschappen langs het Wieringerrandmeer en in de Schermer. Alle woonlandschappen liggen bij hoofdwegen. Ondanks investeringen hierin zijn doorstromingsproblemen te verwachten van en naar de woonlandschappen. Door de lage dichtheid is de interne bereikbaarheid goed. Geluidhinder afkomstig van wegverkeer (met name de hoofdwegen) is mogelijk, maar is afhankelijk van maatregelen en technologische ontwikkelingen.

Overige kernen

De overige kernen mogen de eigen woningbehoefte opvangen. Verspreid door het gebied komen uitbreidingen van wonen en werken. Dit verhoogt het draagvlak voor voorzieningen. Qua recreatie zijn de bewoners aangewezen op het platteland en/of

recreatiegebieden (zie verder de paragraaf toeristisch-recreatieve ontwikkelingen). De bewoners zullen vooral afhankelijk zijn van de auto. In de toekomst zullen zich doorstromingsproblemen op hoofd-, provinciale en lokale wegen voordoen. Doordat de infrastructuurinvesteringen met name op het hoofdwegennet zijn gericht, zal de bereikbaarheid van de kernen afnemen (geen investeringen in wegen en geen alternatief).

Geluidhinder afkomstig van wegverkeer is mogelijk, maar is afhankelijk van maatregelen en technologische ontwikkelingen. Door de sterke toename van verkeersintensiteiten is met de huidige techniek hinder te verwachten door het hele gebied. Bij een aantal kernen kan lichthinder ontstaan als gevolg van uitbreiding van glastuinbouw. Windturbines langs de N9, in de Wieringermeer en in het gebied tussen Heerhugowaard en Hoorn, kunnen hinder voor omliggende kernen veroorzaken.

Kwaliteit landschap: impulsen en bedreigingen

In grote delen van Noord-Holland Noord krijgt de kwaliteit van het landschap een impuls, met name gekoppeld aan natuurontwikkeling. Het watersysteem wordt in het scenario Ruimte Geven dusdanig ingericht dat grote kansen voor natuurontwikkeling ontstaan. De kwaliteit van het landschap van met name de kuststrook en de Kreekrug kan hiervan profiteren. De verbetering van de kuststrook ontstaat als gevolg van landinwaartse kustverdedigingsmaatregelen, vernatting achter de duinen en creatie van brakke natuur ten noorden van Schoorl en noordoost Texel. Ook de randen van de Kreekrug raken vernat, wat goede kansen voor natuurontwikkeling oplevert.

Er doet zich ook een aantal bedreigingen van de kwaliteit van het landschap voor. De belangrijkste is dat ontwikkelingen de ruimte wordt gegeven en er hierdoor veel activiteiten in het landschap ingepast moeten worden: woningbouw, bedrijventerreinen, glastuinbouw, nieuwe infrastructuur en windturbines (zie ook de paragraaf inpassing natuur en landschap). In bijvoorbeeld het kenmerkende open landschap van Noord-Holland Noord gaan de volgende ontwikkelingen plaatsvinden: uitbreiding van alle kernen met wonen en werken (waar de vraag zich aandient) en realisatie van woonlandschappen, een bovenregionaal bedrijventerrein, een nieuwe infrastructuurverbinding en vele honderden windturbines.

Ruimte Sparen

Grotere kernen

De groei wordt in het scenario Ruimte Sparen opgevangen in de hoofdkernen van de gemeenten en bij bestaande en nieuwe stationslocaties. Er wordt ingezet op stedelijke vernieuwing. Er wordt een gemengd aanbod van woningen voor mensen met verschillend inkomen gecreëerd. Dit voorkomt segregatie in Den Helder en Alkmaar.

Door de gebundelde opvang zal het voorzieningenniveau op deze plekken op peil blijven. Omdat er geen nieuwe grote recreatiegebieden in de nabijheid worden gecreëerd, zijn mensen in dit scenario qua recreatie sterk afhankelijk van recreatief medegebruik van het platteland. Veel mensen zullen in het agrarisch gebied willen recreëren. De vraag is of het platteland door de op agrarische productie georiënteerde inrichting de kwaliteiten kan bieden om aan deze vraag te voldoen (zie verder de paragraaf toeristisch-recreatieve ontwikkelingen).

De bereikbaarheid per openbaar vervoer is in dit scenario goed. Het autoverkeer ondervindt in de toekomst doorstromingsproblemen op de hoofdwegen, provinciale en lokale wegen. De verwachting is dat investeringen in het provinciale en lokale wegennet hieraan weinig kunnen doen.

Belangrijkste veroorzaker van hinder is in dit scenario het verkeer over weg en spoor (geluid). De geluidseffecten van industrie staan bijvoorbeeld niet in verhouding tot de geluidseffecten van weg- en spoorverkeer. De verkeersintensiteiten op de wegen nemen sterk toe. In hoeverre de toename van verkeersintensiteiten daadwerkelijk zal leiden tot geluidhinder in woongebieden is afhankelijk van geluidwerende maatregelen die worden genomen en technologische ontwikkelingen. Uitgaande van de huidige stand der techniek zal het wegverkeer zeker hinder veroorzaken in de meeste kernen. Opvang van groei bij bestaande en nieuwe stationslocaties, gecombineerd met een accent op de spoorinfrastructuur, leidt tot hinder rond het spoor.

Directe hinder van windturbines speelt geen rol, omdat deze op de Noordzee zijn gesitueerd. Een aantal glastuinbouwuitbreidingen vindt plaats bij kernen: rond Heerhugowaard, in de Wieringermeer en bij Andijk. Dit kan leiden tot lichthinder.

Kleine kernen

In het scenario Ruimte Sparen is er geen ruimte voor uitbreiding van de kleine kernen. Dit betekent dat de bevolkingsopbouw overeenkomt met de autonome ontwikkeling en dus de trend van de laatste jaren doorzet: vergrijzing, ontgroening en een sterke stijging van het aandeel 45-64-jarigen. Woningen komen alleen vrij bij overlijden of verhuizen. Gevolg is dat in dit scenario de meeste winkels en scholen uit de kleine kernen verdwijnen. Dit zet de leefbaarheid sterk onder druk. Gezien de mobiliteit van huisartsen is de bevolkingsomvang van een kern van minder belang. Deze voorziening zal dan ook wel op peil blijven.

Ook voor de kleine kernen geldt dat mensen qua recreatie sterk afhankelijk van recreatief medegebruik van het platteland zijn (zie verder de paragraaf toeristisch-recreatieve ontwikkelingen).

Voor de bereikbaarheid wordt vooral geïnvesteerd in wegen en openbaar vervoer. De verkeersproblemen die in de autonome ontwikkeling aanwezig zijn, worden met investeringen in wegen en openbaar vervoer aangepakt. Mochten de maatregelen aan de wegen onvoldoende effect sorteren (wat de verwachting is) dan biedt het scenario Ruimte Sparen in elk geval een alternatief aan het autoverkeer in de vorm van openbaar vervoer. Hierbij kun je je overigens afvragen of op het dunbevolkte platteland openbaar vervoer rendabel is, zeker gezien de nagestreefde marktwerking.

Hinderbronnen bij de kleine kernen zijn het wegverkeer en glastuinbouw. Door toenemende verkeersintensiteiten zal de geluidsbelasting stijgen. De grootte is afhankelijk van maatregelen en technologische ontwikkelingen. Lichthinder kan aan de orde zijn voor de kleine kernen in de omgeving van de volgende glastuinbouwgebieden: in de

Wieringermeer, bij Andijk, ten noorden van Heerhugowaard en rond Obdam. Windturbines zijn op de Noordzee gesitueerd.

Kwaliteit landschap: impulsen en bedreigingen

In het scenario Ruimte Sparen wordt ervoor gekozen zuinig met de open ruimte om te springen uit respect voor het landschap en voor de functies die het gebied dragen. De gebundelde en compacte bouw zorgt voor relatief weinig extra ruimtebeslag op een beperkt aantal plaatsen in het landelijk gebied.

Het scenario gaat uit van functiescheiding: natuur in natuurgebieden en landbouw in landbouwgebieden. Een functie kan zich ontwikkelen binnen het eigen gebied. Het scenario zet sterk in op de landbouw. Binnen de landbouwgebieden zijn de volgende twee veranderingen in het landschap te verwachten: een verdere ontwikkeling naar een grootschalig en technisch watersysteem en daarnaast aanpassingen aan de bestaande structuur. Beide om de landbouw optimaal te dienen. Afhankelijk van de referentie die je hanteert is dit als positief of negatief te beschouwen. Vanuit het huidige landschap geredeneerd vindt een verdere benadrukking plaats:

- van de scheiding stedelijk en landelijk gebied: compacte grotere kernen;
- van de openheid van het landelijk gebied: door kleine kernen die niet mogen groeien, een grootschalig en technisch watersysteem en structuuraanpassingen;
- van scherpe en harde functiescheidingen.

In de natuurgebieden kan de natuur zich ontwikkelen. In het scenario wordt behoorlijk met water gesleept. Hierdoor zal de waterkwaliteit vaak minder geschikt zijn voor natuurontwikkeling.

Een verdere versnippering van het landschap door infrastructuur treedt niet op in dit scenario. Er is niet voorzien in de aanleg van nieuwe verbindingen. Bovendien zijn de benodigde windturbines buiten Noord-Holland Noord (op de Noordzee) gesitueerd

Ruimte Geven ten opzichte van Ruimte Sparen

De steden Den Helder, HAL-stad en Hoorn worden in beide scenario's stedelijke centra. Het scenario Ruimte Sparen zet in op stedelijke vernieuwing. Segregatie in Den Helder en Alkmaar wordt in dit scenario voorkomen door het creëren van een gemengd aanbod van woningen voor mensen met een verschillend inkomen. In het scenario Ruimte Geven wordt de woningbouw meer vrijgelaten en zal daardoor minder in herontwikkeling van woonmilieus worden geïnvesteerd. Positief element van het scenario Ruimte Geven is de ontwikkeling van recreatiegebieden bij deze steden. Het scenario Ruimte Sparen laat dit veel minder zien.

In de woonlandschappen is de leefbaarheid goed door een mix van wonen, werken, recreëren, natuur en groen. Aandachtspunten zijn het voorzieningenpeil, de bereikbaarheid en geluidhinder. Woonlandschappen zijn alleen in het scenario Ruimte Geven opgenomen.

Voor de grotere kernen zijn de scenario's niet erg onderscheidend: voorzieningen blijven op niveau, de autobereikbaarheid staat onder grote druk, recreatie in met name het

landelijk gebied en hinder op een aantal plaatsen van verkeer (geluid) en/of glastuinbouw (licht). Door investeringen in het openbaar vervoer en gebundelde groei bij stations is de bereikbaarheid per openbaar vervoer in het scenario Ruimte Sparen beduidend beter dan in het scenario Ruimte Geven.

Groot verschil tussen de beide scenario's is de toekomst die de kleine kernen hebben. In het scenario Ruimte Sparen zet de trend van de laatste jaren door (ontgroening, vergrijzing en een sterke stijging van het aandeel 45-64-jarigen), omdat geen uitbreiding mogelijk is. Gevolg is dat in dit scenario de meeste winkels en scholen uit de kleine kernen verdwijnen. Het scenario Ruimte Geven staat wel uitbreiding van de kleine kernen toe. Dit verhoogt het draagvlak voor voorzieningen.

In het scenario Ruimte Geven moeten veel activiteiten in het landschap ingepast worden: woningbouw, bedrijventerreinen, glastuinbouw, nieuwe infrastructuur en windturbines. Het gaat in totaal om vele hectares. In het scenario Ruimte Sparen moeten veel minder hectares ingepast worden. De kansen vanuit natuur die het scenario Ruimte Geven biedt zijn veel minder aanwezig in het scenario Ruimte Sparen. Daarentegen zal door de functiescheiding in het scenario Ruimte Sparen per gebied de toegekende functie worden benadrukt. In bijvoorbeeld de landbouwgebieden vindt verdere ontwikkeling plaats naar een grootschalige en technische inrichting. Versnippering van het landschap door windturbines en nieuwe infrastructuur treedt wel op in het scenario Ruimte Geven en niet in het scenario Ruimte Sparen.

5.7 Faseerbaarheid

Vraag:

- *In welke mate kunnen modelementen via een logisch en gefaseerd 'groeiproces' worden gerealiseerd, waarbij de tussenstappen een eigen toegevoegde waarde hebben?*

Prioriteit: oplossen van bestaande en toekomstige problemen

Watersysteem: Wieringerrandmeer lost tekort aan bruikbaar water op

Een tekort aan water (van goede kwaliteit) voor de landbouw wordt hoe langer hoe meer een probleem. Het Wieringerrandmeer zal een belangrijke rol spelen in de waterbehoefte van de Wieringermeer en Aangedijkte landen, zeker met een verdergaande zeespiegelstijging/bodemdaling en daaraan gerelateerde verzilting in het vooruitzicht. De aanleg ervan is in beide scenario's daarom cruciaal voor de ontwikkeling van grootschalige bollenteelt en zal dus tijdig gerealiseerd moeten worden.

Infrastructuur: verbetering stuurt de ontwikkeling

Eveneens problematisch voor beide scenario's is de enorme toename van het wegverkeer die de bereikbaarheid sterk verslechtert. Bereikbaarheid is juist één van de kenmerken van een aantrekkelijke woon- of werklocatie en rond die locaties zijn de scenario's opgetrokken. Voor zowel het scenario Ruimte Geven als Ruimte Sparen geldt daarom dat de infrastructuur zo goed mogelijk ingericht moet worden om de autonome groei op te

vangen en de ontwikkeling van wonen en werken in de richting van het Ontwikkelingsbeeld te stimuleren.

Ruimte Geven

Watersysteem: weinig afhankelijkheid

De kleinschalige maatregelen in het scenario Ruimte Geven kunnen op betrekkelijk lokale schaal onafhankelijk van elkaar en opeenvolgend in de tijd worden uitgevoerd. Ze zijn dus goed te faseren en kunnen inspelen op behoeften; echt maatwerk per polder zoals bedoeld in het voorgestane fijnmazige systeem.

Woningbouw: grootschalige, sterk samenhangende uitbreiding

Inzet in dit scenario is op grootschalige uitbreiding van woningbouw. Die is niet zo goed faseerbaar, omdat de kwaliteit en dus de aantrekkelijkheid ervan in de markt onder andere afhankelijk is van de bereikbaarheid en het voorzieningenniveau. Twee kenmerken die van betere kwaliteit zullen worden naarmate de omvang van de locaties groter wordt. Voor woningbouw in sommige bestaande kleine kernen geldt een vergelijkbaar probleem: waar het aantal inwoners nu erg laag is zal snel gebouwd moeten worden om te voorkomen dat voorzieningen (verder) verdwijnen. Woningbouw en herstructurering in het HAL-gebied, dat een stedelijk centrum moet worden, is daarnaast urgent om te voorkomen dat hogere inkomens bij uitblijven van aantrekkelijke stedelijke locaties voornamelijk "buiten" gaan wonen. De ambities voor het HAL-gebied zouden hierdoor moeilijk te realiseren kunnen worden.

Bedrijventerreinen: nu plannen, stapsgewijs aanleggen

In het scenario Ruimte Geven zit een aantal grotere regionale bedrijventerreinen die als één geheel gepland moeten worden om ze aan te laten sluiten op de infrastructuur en de mix met andere functies te bewerkstelligen. Qua aanleg kunnen ze wel als het ware 'op bestelling' worden ingericht, dus afhankelijk van de vraag.

Recreatie en groen: aanleg in samenhang met woningbouw en verbetering infrastructuur

In dit scenario is - behoudens het grotere ruimtebeslag, dat nauwelijks in bestaande natuur ligt - het risico van onomkeerbare achteruitgang van met name waterafhankelijke natuur beperkt. Daarentegen zal wel extra aandacht nodig zijn voor het tijdig opheffen van effecten van versnippering wanneer bestaande infra wordt verbeterd en/of nieuwe wordt aangelegd.

De aanleg van grote groengebieden en recreatiegebieden zal samen moeten hangen met de realisering van grootschalige nieuwe woningbouwlocaties, om de bewoners de gewenste woonkwaliteit te kunnen bieden. Dit geeft weinig speelruimte voor fasering.

Infrastructuur: wegennet stuurt

In het scenario Ruimte Geven is een doelstelling het realiseren van wonen in grote regionale locaties in landschappelijke setting. Het scenario Ruimte Geven gaat daarbij uit van wegverbeteringen (onder andere N9, oostelijke ring Alkmaar, Westfriisiaweg) en eventueel ook van aanleg van nieuwe infrastructuur. Om de nieuwe woonlocaties, maar ook de nieuwe bedrijventerreinen, te ontsluiten heeft die infrastructuur hoge prioriteit; die zal voor of gelijktijdig verbeterd moeten worden.

Ruimte Sparen

Watersysteem: snelle, grootscheepse verandering

Grootschalige aanpassingen van het watersysteem (berging, wateraan- en afvoer verbeteren) in het scenario Ruimte Sparen zullen relatief grootschalig en projectmatig moeten worden aangepakt. Het systeem gebruikt grote concentratiepunten voor de waterberging. Die punten en de aan- en afvoer kunnen niet los van elkaar gerealiseerd worden. De aanleg ervan is dus moeilijk te faseren, maar wel sturend voor de landbouwontwikkeling.

Woningbouw en bedrijventerreinen: kleinschalige uit- en inbreiding op maat

Inzet in het scenario Ruimte Sparen is op kleinschalige uitbreidings- en inbreidingsprojecten die goed faseerbaar en flexibel zijn. Er wordt voortgebouwd vanuit bestaande kernen met bestaande voorzieningen die kunnen verbeteren gelijktijdig met het ontstaan van een groter zorggebied.

Recreatie en groen: aanleg en verbetering in samenhang met verandering watersysteem

In dit scenario wordt uitgegaan van harde grenzen tussen natuur en landbouw. Waterkwaliteit wordt afgestemd op de specifieke functie. Dit betekent dat buiten de grootschalige natuurgebieden de waterkwaliteit vaak minder goed/onvoldoende is voor natuurontwikkeling. De - vooral technische - maatregelen voor zuivering ten behoeve van de waterkwaliteit zullen genomen moeten worden voorafgaand aan natuurontwikkeling en tegelijkertijd voor grote delen van het gebied vanwege het grootschalige karakter. In het scenario Ruimte Sparen bestaat het risico dat bij niet tijdig vastleggen van het 'groene netwerk' de ontwikkelingen in het watersysteem en de landbouw de achteruitgang van natuurwaarden verder doet gaan. Het gebruik van de natuur en het water voor recreatie wordt daarmee bemoeilijkt. Maatregelen ten behoeve van groen en recreatie zijn dus niet goed faseerbaar en kunnen ook niet lang uitgesteld worden.

Infrastructuur: OV-voorzieningen gebruiken om te sturen

Qua infrastructuur gaat het scenario Ruimte Sparen uit van aanpassingen aan bestaande (spoor-)infrastructuur: nieuwe stations, spoorverdubbeling en verbetering van onderliggend wegennet. Er is een sterke relatie tussen de aanleg van nieuwe stations en woningbouw. Praktijk is meestal dat eerst de woningen er staan (de vraag), dan de stations (het aanbod). Dat betekent dat in het scenario Ruimte Sparen de kans bestaat dat groepen bewoners niet tijdig van het beoogde OV-netwerk gebruik kunnen maken wat de aantrekkelijkheid van de locaties voor de beoogde doelgroep doet afnemen. Dit kan het realiseren van de ambities bemoeilijken.

Ruimte Geven ten opzichte van Ruimte Sparen

Qua urgentie is aanpassing van het watersysteem in het scenario Ruimte Sparen groter dan in het scenario Ruimte Geven. Vanwege de afhankelijkheid van water is ook een tijdige realisering van natuur in het scenario Ruimte Sparen urgenter dan in het scenario Ruimte Geven. Faseerbaarheid van water en natuur is door de urgentie en het grootschaliger karakter in het scenario Ruimte Sparen zeer beperkt terwijl in het scenario

Ruimte Geven de maatregelen - met uitzondering van het Wieringerrandmeer - juist goed gefaseerd te nemen zijn.

Woningbouw is in het scenario Ruimte Sparen juist veel beter faseerbaar dan in het scenario Ruimte Geven als gevolg van de marktwerking van verschillende voorzieningenniveaus die de verdere ontwikkeling van het scenario kan bepalen; voor de aanleg van bedrijventerreinen zijn in beide scenario's mogelijkheden voor fasering.

Voor infrastructuur verschillen de scenario's weinig qua faseerbaarheid; verbetering ervan is voor beide urgent en grootscheeps. Wanneer echter in het scenario Ruimte Geven aanleg van nieuwe infrastructuur nodig is, lijkt het scenario minder faseerbaar te maken dan het scenario Ruimte Sparen. Aandacht is nodig in beide scenario's voor de fasering van de infrastructuur (eerder en dus urgenter) in relatie tot woningbouw en bedrijventerreinen (later).

5.8 Flexibiliteit

Vraag:

- *In welke mate kunnen de twee scenario's met andere dan voorziene ontwikkelingen omgaan?*

Mogelijke ontwikkelingen

Voor een aantal ontwikkelingen die zich mogelijk kunnen voordoen, maar waar de twee scenario's niet vanuit gaan, is onderzocht of de scenario's ermee kunnen omgaan. De volgende ontwikkelingen zijn beschouwd:

- de bouw van 29.000 woningen voor overloop uit Noord-Holland Zuid is niet nodig;
- de waterproblematiek (verdergaande zeespiegelstijging en bodemdaling) zet zich sterker door dan verwacht;
- de landbouw overleefd toch niet in Noord-Holland Noord, wat zijn dan de mogelijke ruimtelijke dragers van het landelijk gebied?
- de vraag qua wonen veranderd (meer landelijke woningen, meer binnenstedelijke woningen);
- het draagvlak voor openbaar vervoer neemt sterk af;
- de economische groei blijft achter.

Geen opvang van overloop nodig

Beide scenario's gaan uit van realisatie van 29.000 woningen voor opvang van overloop vanuit Noord-Holland Zuid. Stel Noord-Holland Zuid kan de eigen broek ophouden en deze overloop is niet nodig. De opvang van de overloop is in het scenario Ruimte Geven voorzien in HAL-stad en de woonlandschappen. In het scenario Ruimte Sparen wordt de overloop zoveel mogelijk gebundeld opgevangen rond stations.

Volgens "Ruimte Geven, Ruimte Sparen" kan in dat geval in het scenario Ruimte Geven aanleg van de nieuwe verbindingen Den Helder – A7 en de oostelijke ring van de HAL-stad achterwegen blijven. Qua railinfrastructuur neemt het draagvlak voor realisatie van nieuwe stations af. Voor Ruimte Geven geldt dit voor HAL-stad, voor Ruimte Sparen

van openbaar vervoer. Het scenario voorziet geen investeringen en door de grote spreiding in het gebied is het moeilijk om "dikke" lijnen (grote passagiersstromen) te creëren. Dit geldt ook voor het spoornetwerk.

Het scenario Ruimte Sparen is beter toegerust om een minder draagvlak ten aanzien van openbaar vervoer op te vangen dan het scenario Ruimte Geven.

Achterblijvende economische groei

Het scenario Ruimte Geven gaat sterk van marktwerking uit, bijvoorbeeld publiek-private samenwerking voor aanleg van infrastructuur. Een tegenvallende economische groei betekent minder investeringen uit de marktsector. Elementen in het scenario kunnen hierdoor mogelijk niet gerealiseerd worden. Het scenario Ruimte Sparen zet veel meer in op de aanwezige potenties van de regionale economie Noord-Holland Noord. De overheidsinvesteringen liggen meer bij de provincie zelf en minder bij anderen. De regio is hiermee minder kwetsbaar voor tegenvallende economische groei dan in het scenario Ruimte Geven, omdat het tempo van investeringen beter kan worden bepaald.

Het scenario Ruimte Sparen is minder kwetsbaar voor een tegenvallende economie dan het scenario Ruimte Geven.

5.9 Stuurbaarheid

Vragen

- *In welke mate zijn de scenario's kwetsbaar voor financieringsproblemen;*
- *Op welk scenario heeft de provincie de meeste 'grip'?*

In het onderstaande wordt voor de belangrijkste scenario-elementen ingegaan op de financiering en de grip van de provincie Noord-Holland.

Infrastructuur

Voor besluitvorming over en investeringen in de hoofdinfrastructuur van Noord-Holland Noord is de provincie afhankelijk van het rijk. Onder hoofdinfrastructuur wordt verstaan: hoofdwegen, landelijke spoorwegen en hoofdvaarwegen. Afhankelijkheid van het rijk is er in het scenario Ruimte Geven met name voor de weginfrastructuur (onder andere opwaardering N9 en alternatieve verbinding Den Helder – A7) en in het scenario Ruimte Sparen met name voor de railinfrastructuur (spoorverdubbelingen en nieuwe stations). Dit neemt niet weg dat ook het scenario Ruimte Geven investeringen in rail beoogt en het scenario Ruimte Sparen in hoofdwegen. In de hoofdinfrastructuur aan sich kan de provincie weinig sturen.

Om stations voldoende draagvlak te geven zijn investeringen in wegen van en naar stations in het scenario Ruimte Sparen voorzien. Dit heeft de provincie samen met de betreffende gemeenten in de hand.

De sterkere inzet op verschillende vormen van openbaar vervoer (snelbus, taxibus) in het scenario Ruimte Sparen zal vooral door de overheid (voor-)gefinancierd moeten worden,

deels zal dat de provincie zijn, maar deels ook het rijk en de gemeenten. Grootstedelijk openbaar vervoer ligt in het scenario Ruimte Geven voor de hand in de HAL-stad (bijvoorbeeld vrije busbaan of tram). Hier geldt afhankelijkheid van rijk en gemeente.

Het scenario Ruimte Geven eist publiek-private samenwerking voor nieuwe infrastructuurontwikkelingen: oostelijke weg rond HAL-stad, mogelijke verbreding N9 bij Alkmaar, goederenoverslagstation, nieuwe stations en grootstedelijk openbaar vervoer. Naast de afhankelijkheid van het rijk en gemeenten voor een aantal van deze maatregelen is de provincie voor realisering dus tevens afhankelijk van private partners.

De stuurbaarheid van het scenario Ruimte Sparen is voor de provincie groter dan het scenario Ruimte Geven.

Windturbines

Oprichting van windturbines is in Nederland een zaak van ontwikkelaars, met name energiebedrijven. Dit geldt zowel voor locaties op land (scenario Ruimte Geven) als op zee (scenario Ruimte Sparen). De overheid vervult een voorwaardenscheppende functie (planologisch mogelijk maken van windturbines) en voert besluitvorming (een project goedkeuren). Hiervoor is de provincie afhankelijk van rijk en gemeenten. Het planologisch mogelijk maken van windturbines op de Noordzee en de besluitvorming daarover is een zaak van het rijk. Op land kan de provincie plaatsing van windturbines mogelijk maken. Door middel van het bestemmingsplan vindt op gemeentelijk niveau besluitvorming plaats. Op basis van het streek-/omgevingsplan kan de provincie de inhoud hiervan sturen (aanwijzing, goedkeuring).

Voor plaatsing van windturbines is de provincie in het scenario Ruimte Geven volledig afhankelijk van rijk en private partijen. In het scenario Ruimte Sparen kan de provincie zelf sturen, waarbij zij voor daadwerkelijke realisatie is aangewezen op private partijen.

Groen en water

Voor investeringen in natuur (ecologische hoofdstructuur), landinrichting en waterbeheersing is de provincie afhankelijk van andere partijen.

Voor de ecologische hoofdstructuur beschikt de provincie over "potten met geld". Voor ontwikkeling van natuurgebieden binnen de ecologische hoofdstructuur wordt de pot met name gevuld door het rijk. In het scenario Ruimte Sparen worden de ecologische verbindingzones breed en robuust ontwikkeld. Dit vergt verwervings- en inrichtingskosten. Hiervoor is aanvulling van de bestaande pot van de provincie voor ecologische verbindingzones nodig. Voor droge projecten wordt de bestaande pot voor ecologische verbindingzones met name gevuld door het rijk; bij natte projecten zorgen de waterschappen voor medefinanciering. In het kader van de decentralisatie is de provincie verantwoordelijk voor de verdeling van het geld uit de verschillende potten over verschillende projecten. Zij kan dus goed op de inhoud sturen.

Ook voor landinrichting geldt dat de provincie de gelden programmeert en het rijk grotendeels betaalt. In het scenario Ruimte Sparen is sprake van structuuraanpassing in de landbouwgebieden. Als herverkaveling aan de orde is moet de sector daaraan meebetalen.

Technische maatregelen in het watersysteem (scenario Ruimte Sparen) zullen gefinancierd moeten worden door met name rijk en waterschappen.

Voor beide scenario's is de provincie afhankelijk van andere partijen voor de financiering.

Verstedelijking

De provincie kan verstedelijking (woningbouw, bedrijventerreinen en voorzieningen) door middel van het streek-/omgevingsplan planologisch mogelijk maken. Door middel van het bestemmingsplan vindt op gemeentelijk niveau besluitvorming plaats, maar de provincie kan daarbij de inhoud sturen.

Voor financiering van de uit- en inbreidingen in beide scenario's is de provincie afhankelijk van private partijen en gemeenten. Als ontwikkelaars geld kunnen verdienen zullen zij investeren. Dit is dus afhankelijk van de marktvraag naar wonen, werken en voorzieningen.

Het scenario Ruimte Sparen zal door de sterkere inbreiding leiden tot hogere grondprijzen in de steden. Daar staat tegenover dat bij het scenario Ruimte Geven de grondprijzen meer zullen gaan stijgen in de directe omgeving van de bestaande stedelijke bebouwing (de uitbreidingen leiden tot meer concurrentie om schaarse grond rondom de stad en dus tot hogere prijzen).

In beide scenario's kan de provincie zelf sturen, waarbij zij voor daadwerkelijke realisatie is aangewezen op private partijen.

6 BOUWSTENEN VOOR HET ONTWIKKELINGSBEELD

Op basis van de twee scenario's Ruimte Geven en Ruimte Sparen wordt het "Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord" samengesteld. De Integrale Toets levert hiervoor bouwstenen. In dit hoofdstuk zijn deze bouwstenen opgenomen.

Als bouwstenen zijn kansen, aandachtspunten en valkuilen per onderwerp onderscheiden. Bij kansen kan bijvoorbeeld gedacht worden aan koppeling van water en natuur. Een aandachtspunt is bijvoorbeeld het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten. Een valkuil is bijvoorbeeld om te streven naar een te snelle economische groei, aangezien deze zichzelf op lange termijn zal tegenwerken. Kansen, aandachtspunten en valkuilen kunnen in één van de twee scenario's voorkomen, maar ook in beide of zelfs los van de scenario's (in de huidige situatie en/of autonome ontwikkeling).

In dit hoofdstuk worden geen (politieke) keuzes gemaakt, bijvoorbeeld de keuze voor spreiding of concentratie van woningbouw. Binnen de keuze voor spreiding of concentratie van woningbouw geeft dit hoofdstuk dus wel de bouwstenen (kansen, aandachtspunten en valkuilen) weer.

Dit hoofdstuk heeft eenzelfde indeling als het vorige hoofdstuk: per onderscheiden onderwerp zijn de bouwstenen opgenomen:

- Economie en sociale aspecten (paragraaf 6.1);
- Economie en wonen en werken (paragraaf 6.2);
- Dynamiek in de landbouw (paragraaf 6.3);
- Toeristisch-recreatieve ontwikkelingen (paragraaf 6.4);
- Inpassing natuur en landschap (paragraaf 6.5);
- Watersysteem (paragraaf 6.6);
- Energie en CO₂ (paragraaf 6.7);
- Biodiversiteit (paragraaf 6.8);
- Leefbaarheid (paragraaf 6.9).

Hieraan zijn de volgende paragrafen nog toegevoegd om ook een dekkend beeld van de kernthema's te hebben:

- Externe bereikbaarheid (paragraaf 6.10);
- Kleine kernen problematiek / Voorzieningen voor ouderen (paragraaf 6.11);
- Stedelijke ontwikkeling (paragraaf 6.12).

6.1 Economie en sociale aspecten

Het belang van stedelijke ontwikkeling blijkt er onder andere uit dat de steden het focuspunt van de economische ontwikkeling blijven. De economie, ook die van Noord-Holland Noord, ontwikkelt zich namelijk richting een diensten- en kenniseconomie. Hier liggen grote kansen. De diensten- en kenniseconomie kent een sterke koppeling met de steden.

Impuls voor stedelijke vernieuwing: creëer relatieve schaarste

Stedelijke vernieuwing wordt gestimuleerd door nieuwbouw in de steden te concentreren en geen ruim aanbod aan aantrekkelijke en goedkope locaties buiten of aan de randen van de steden te creëren. Is zo'n aanbod er namelijk wel dan kan er een verhuisbeweging ontstaan naar deze nieuwe locaties, wat de positie van de oude wijken en terreinen nadelig beïnvloedt. In Den Helder en Alkmaar kan dan segregatie ontstaan. Het scenario Ruimte Geven voldoet in mindere mate dan het scenario Ruimte Sparen, omdat overal waar een behoefte is uitbreiding mag plaatsvinden. Dit zal onderlinge concurrentie tot gevolg hebben, waardoor terreinen relatief goedkoop in de verkoop moeten en een verhuisbeweging uit de kernen kan ontstaan.

De steden bereikbaar houden

De bereikbaarheid van de steden staat onder druk en komt in de toekomst verder onder druk te staan. Dit vraagt om investeringen in weginfrastructuur, maar ook het aanbieden van een alternatief. De verwachting is namelijk dat extra investeringen in weginfrastructuur niet alle problemen oplossen. Bij grootschalige ontwikkeling van het HAL-gebied ligt een grootstedelijk openbaar vervoersysteem daar voor de hand.

6.2 Economie en wonen en werken

Kiezen voor een gematigd scenario

Op korte termijn is werkgelegenheidsgroei in Noord-Holland Noord dringend gewenst. Echter op lange termijn zal een te snelle groei zichzelf tegenwerken, omdat qua aantal de beroepsbevolking dan niet meer kan voorzien in de vraag (vanwege vergrijzing). Alleen door immigratie (dagelijks of permanent) kan dan nog in de vraag worden voorzien.

Aanbeveling is te kiezen voor een op lange termijn gematigd scenario wat betreft economische groei en werkgelegenheid. Balans tussen werkgelegenheid en beroepsbevolking ontstaat dan vanzelf. Niet streven naar zeer hoge werkgelegenheidsgroei op langere termijn, want dat is niet vol te houden en kost bovendien nu veel geld.

Inzetten op de regionale economie

Aanbevolen wordt om in te zetten op de sterke en innovatieve onderdelen van de regionale economie en de aanwezige sterke bedrijven en starters. De grootste en meest duurzame economische groei komt namelijk uit de regio zelf. Heel concreet kan bijvoorbeeld een lijst met de 50 beste bedrijven in Noord-Holland Noord worden opgesteld om vervolgens aan deze bedrijven te vragen "wat is nodig voor een goede toekomst?".

Het inzetten op de regionale economie heeft ook als voordeel dat de overheidsinvesteringen meer bij de provincie liggen en minder bij anderen.

Kansen in verschillende sectoren

Uit de evaluatie komt een viertal sectoren naar voren als kansrijk: diensten/kennis, landbouw, offshore in Den Helder en toerisme/recreatie.

De economie, ook die van Noord-Holland Noord, ontwikkelt zich richting een diensten- en kenniseconomie. Deze sector blijft de komende 30 jaar een constante groeier. De diensten- en kenniseconomie kent een sterke koppeling met de steden. Bouwsteen voor het Ontwikkelingsbeeld is dat deze sector om een stedelijk vestigingsmilieu vraagt. Vanuit dit oogpunt is concentratie in de steden gewenst (zoals in het scenario Ruimte Sparen). Commerciële dienstverlening is met name rond Alkmaar kansrijk. Dit vraagt om een geconcentreerde en eventueel gemengde ontwikkeling van kantoorlocaties met een goede bereikbaarheid per openbaar vervoer en auto.

De economische structuur van Noord-Holland Noord blijft afhankelijk van de landbouwsector. De landbouw doet het hier de laatste jaren ook goed met een hoge toegevoegde waarde per arbeidsjaar en een groei in de werkgelegenheid. Verdere facilitatie van de landbouw is vanuit deze optiek aan te raden. De landbouw wordt gefaciliteerd door: inrichting van het watersysteem gericht op landbouw, ruimte voor ontwikkelingen en mogelijkheden voor aanpassingen in de structuur van het landschap. Speerpunten binnen de landbouwsector zijn bollenteelt en glastuinbouw.

Ook de offshore-sector heeft kansen. Aanbevolen wordt bij Den Helder een nieuwe zeehaven te realiseren voor verbreding van de traditionele offshore keten met nieuwe functies.

Tot slot wordt aanbevolen in te zetten op toerisme en recreatie. Deze sector blijft de komende 30 jaar groeien. Zie verder paragraaf 6.4: toeristisch-recreatieve voorzieningen.

6.3 Dynamiek in de landbouw

Door de toename van arealen en teelten met een hoge toegevoegde waarde (bollenteelt en glastuinbouw) krijgt de landbouw in beide scenario's een duidelijke impuls. De waterproblematiek zal echter wel een steeds belangrijkere rol gaan spelen. Dit betekent enerzijds (plaatselijke) beperkingen (scenario Ruimte Geven), maar biedt anderzijds ook kansen voor de landbouwsector om zich te verbreden naar combinaties met natuur-, landschaps- en waterbeheer en agro-recreatieve functies (ook scenario Ruimte Geven).

In grote delen van Noord-Holland Noord zal het op termijn steeds meer inspanning, energie en geld kosten om vanuit het watersysteem de goede voorwaarden te scheppen voor een gezonde agrarische bedrijfsvoering. Het gaat daarbij om zowel waterkwaliteit (zoute kwel, meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen) als waterkwantiteit (periodieke tekorten en overschotten alsmede doorspoeling). Afhankelijk van waar de extra kosten worden verhaald, betekent dit een verslechtering van de concurrentiepositie van de landbouwsector of wordt een extra (financiële) druk bij de overheid neergelegd. Aanbevolen wordt om op termijn de meest ongunstige delen te mijden.

Grootschalige bollenteelt in de Wieringermeer is alleen verantwoord indien het Wieringerrandmeer wordt aangelegd. De nu al grote waterbehoefte/-tekorten in deze regio kunnen op termijn alleen met relatief grootschalige bergingsbassins op effectieve wijze worden opgelost.

Aandachtspunt nu en in de toekomst blijft de hoge belasting van meststoffen in met name het groeiseizoen van de bollenteelt. Reductie hiervan lijkt om productie technische redenen uitgesloten. Alleen zuivering via helofytenfilters of andere technieken kan dit probleem oplossen. Ook het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in zowel bollenteelt als volle grondstuinbouw blijft een aandachtspunt. Door stringenter regelgeving worden weliswaar emissiereducties per hectare bereikt, maar de absolute toename van vooral het aantal hectare bollen doet een deel van de winst weer te niet. Bovendien blijken de vluchtige bestanddelen via de lucht een veel grotere verspreiding te hebben dan aanvankelijk was aangenomen. Gezondheidsschade voor mens en dier in omliggende woongebieden is niet uit te sluiten.

Glastuinbouw is een grote energiegebruiker (voor licht en verwarming) en kan veel lichthinder veroorzaken. Uitbreiding van de glastuinbouw zal onder strikte condities moeten plaatsvinden, waarbij voldaan wordt aan de afspraken die gemaakt zijn in het Glastuinbouw Milieuconvenant (GLAMI).

6.4 Toeristisch-recreatieve ontwikkelingen

Het hebben van goede toeristisch-recreatieve voorzieningen is van belang voor de eigen bevolking van Noord-Holland Noord, maar ook voor externen. Verschillende oplossingsrichtingen zijn mogelijk.

Stedelijke uitleg combineren met recreatiegebieden

Stedelijke uitleg in ruimtelijke samenhang ontwikkelen met recreatiegebieden, zodat de nieuwe bewoners nabij hun woonomgeving kunnen recreëren. In het scenario Ruimte Geven is bijvoorbeeld voorzien in ontwikkeling van recreatiegebieden in en rond het HAL- en HES- gebied en Den Helder. Wanneer gestreefd wordt naar compacte steden (scenario Ruimte Sparen) zijn de mogelijkheden om in de in- en uitbreidingen groen te realiseren beperkter dan wanneer hier niet naar wordt gestreefd. Bij compacte steden is het dus helemaal van belang recreatiegebieden in de nabijheid voor de bewoners te realiseren.

Recreatief medegebruik van het landelijk gebied

Niet rond alle kernen is het haalbaar een recreatiegebied te ontwikkelen. Veel mensen zullen dan ook willen recreëren in het landelijk gebied. Met name koppeling van recreatieve functies aan het watersysteem is daarbij kansrijk: bij een grootschalig watersysteem kan gedacht worden aan routerecreatie dwars door het gebied over water (zie het scenario Ruimte Sparen) en bij een meer fijnmazig watersysteem ligt kleinschalige waterrecreatie meer voor de hand (zie het scenario Ruimte Geven).

Aandachtspunt is de inrichting van het landelijk gebied; aanbevolen wordt deze voldoende recreatieve kwaliteit te geven. In het scenario Ruimte Sparen is het bijvoorbeeld de vraag of de voor agrarische productie ingerichte gebieden interessant zijn voor recreatief medegebruik. Belangrijk onderdeel van het bieden van voldoende recreatieve kwaliteit is de toegankelijkheid van het landelijk gebied. Het bestaande gebied

Noord-Holland Noord heeft een aantal mogelijkheden om de toegankelijkheid te vergroten; er kan bijvoorbeeld gebruik worden gemaakt van oude paden.

Behoud en ontwikkeling publiekstrekkingen

De grote publiekstrekkingen van Noord-Holland Noord zijn de kuststrook (inclusief Texel), het binnenwater, de IJsselmeerkust (inclusief het Wieringerrandmeer) en de cultuurhistorische dorpen en steden. Minimaal moet worden gestreefd naar behoud van deze gebieden. Verdere ontwikkeling is ook mogelijk, bijvoorbeeld ontwikkeling van waterrecreatie (zie hierboven). Versterking van de kuststrook vindt in het scenario Ruimte Geven plaats door landinwaartse kustverdedigingsmaatregelen, vernatting achter de duinen en creatie van brakke natuur ten noorden van Schoorl en noordoost Texel. Dit biedt goede kansen voor recreatief medegebruik.

De bereikbaarheid van de grote publiekstrekkingen is een aandachtspunt. Het gaat dan met name om het opvangen van piekbelastingen op het wegennet. Aanbevolen wordt de investeringen in het wegennet mede hierop af te stemmen en waar zinvol een alternatief voor de auto in de vorm van openbaar vervoer aan te bieden. Gedacht kan worden aan het creëren van transferpunten. Transferpunten zijn te vergelijken met tranferia: je laat de auto achter en wordt met het openbaar vervoer snel en comfortabel naar bijvoorbeeld het strand gebracht.

Toeristisch-recreatieve voorzieningen kunnen inkomsten genereren. In kleine kernen kunnen hierdoor mogelijk voorzieningen op peil blijven (bijvoorbeeld winkels). Versterking van de kuststrook in het scenario Ruimte Geven biedt kansen om de leefbaarheid in de kleine kernen achter de duinen op peil te houden door het koppelen van recreatieve functies aan deze kernen.

6.5 Inpassing natuur en landschap

In de scenario's zitten ontwikkelingen met potentieel een impact op natuur en landschap. Hierbij kan gedacht worden aan woningbouw, bedrijventerreinen, glastuinbouw, infrastructuur, bollenteelt, windturbines en water.

Inpassing natuur

Uitgangspunt voor het Ontwikkelingsbeeld is dat geen direct ruimtebeslag in zogenaamde "nee-tenzij-gebieden" (gebieden met een zware natuur- en milieubescherming) plaatsvindt. Dit neemt niet weg dat verstoring van dergelijke gebieden en/of flora en fauna buiten deze gebieden kan optreden. Uit de analyse van beide scenario's blijkt dat met name verstoring van natuur langs infrastructuur (hoofdwegen, onderliggende wegen en railwegen) een aandachtspunt vormt. Maatregelen worden aanbevolen om deze verstoring tegen te gaan. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan variabele verlichting langs wegen: verlichting die afhankelijk van de omstandigheden (drukke, mist, nacht, e.d.) meer of minder licht afgeeft.

Ook de eventuele inpassing van windturbines in Noord-Holland Noord dient afgestemd te worden met de aanwezige fauna, met name vogels. Tot slot vraagt inpassing van

6.7 Energie en CO₂

Grote toename uitstoot door onder andere glastuinbouw

Vanwege nieuwe economische ontwikkelingen zal er een groei optreden in CO₂-uitstoot. Verschillende sectoren dragen hieraan bij: woningbouw (huishoudens), industrie, landbouw/glastuinbouw, verkeer en vervoer en mogelijk water. Opvallende sector is de glastuinbouw. De groei hiervan is in beide scenario's fors, maar in het scenario Ruimte Sparen minder dan in het scenario Ruimte Geven. Vanuit dit oogpunt is uitbreiding van (anders dan de autonome groei in de regio qua) glastuinbouw niet aan te bevelen.

Naast windenergie ook andere bronnen benutten

De landelijke reductiedoelstelling houdt voor Nederland een vermindering van de CO₂-uitstoot met 6% in 2012 ten opzichte van 1990 in. Indien Noord-Holland Noord voor 2030 een evenredig deel van deze doelstelling voor haar rekening neemt, zal de regio in 2030 3,1 Mton CO₂ gereduceerd moeten hebben ten opzichte van het niveau in 1990. Door een groot aandeel biomassa komt dit neer op een prognose van 730 MW aan windenergievermogen in 2030. De in de scenario's Ruimte Geven en Ruimte Sparen voorgestelde windenergievermogens zijn dus aan de ruime kant (1.600 MW respectievelijk 1.400 MW).

Situering windturbines

Gezien de impact van windturbines (qua landschap, natuur en hinder) is het raadzaam de hoeveelheid windenergievermogen in het Ontwikkelingsbeeld af te stemmen op de benodigde hoeveelheid om aan het provinciale doel te voldoen. Wel dient rekening gehouden te worden met enige reserve om ontwikkelingsproblemen op te kunnen opvangen.

De benodigde windturbines kunnen in het gebied of daarbuiten (bijvoorbeeld op de Noordzee zoals in het scenario Ruimte Sparen) geplaatst worden. Aangezien Noord-Holland Noord tot de meest windrijke gebieden van Nederland behoort is het logisch in de regio windturbines te plaatsen (en de opgave niet af te wentelen op andere gebieden).

Situering van windturbines in een grotendeels open gebied als Noord-Holland Noord vraagt om een zorgvuldige inpassing. Per locatie dienen de mogelijkheden en onmogelijkheden van plaatsing van windturbines bekeken te worden. Een zorgvuldige inpassing van windturbines kan bijvoorbeeld de grootschaligheid van de Wieringermeer benadrukken, zonder afbreuk te doen aan de openheid van dit gebied.

6.8 Biodiversiteit

De duinen, de brak waterecosystemen en de natte (zoete) natuur zijn voor Noord-Holland Noord karakteristieke ecosystemen. Op dit moment vormt het lage waterpeil ten behoeve van de landbouw op veel plaatsen een bedreiging (verdroging van natuur). In het noorden van de regio staan bijvoorbeeld momenteel de duinen onder druk door verdroging als gevolg van de aangrenzende bollenteelt. Een andere bedreiging vormen de meststoffen in

de bollenteeltgebieden en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in zowel bollenteelt- als volle grondstuinbouwgebieden.

In verband met zeespiegelstijging en bodemdaling zijn kustverdedigingsmaatregelen noodzakelijk. Deze kunnen zeewaarts (bijvoorbeeld zandsuppleties) of landinwaarts (bijvoorbeeld landinwaartse uitbouw duinen) worden genomen. Het nemen van landinwaartse maatregelen biedt de mogelijkheid de duinen verder te ontwikkelen.

Behoud van brak waterecosystemen en natte (zoete) natuur is mogelijk door "isolatie" in aparte gebieden (scenario Ruimte Sparen). Binnen deze gebieden kunnen op de functie natuur afgestemde condities worden geschapen (onder andere qua watersysteem). Verwachting is dat dit op lange termijn wel tot behoud, maar niet tot verdere ontwikkeling zal leiden.

Om tot interessante natuurontwikkeling te komen kunnen de kansen voor combinatie van water en natuur benut worden. Het scenario Ruimte Geven geeft een aantal voorbeelden hiervan. Het watersysteem is in dit scenario geënt op het zoveel mogelijk vasthouden van water in de brongebieden. Dit gaat gepaard met vernatting van de randen van deze gebieden. Dit biedt goede kansen voor creatie van natte natuur. Deze kansen doen zich in het bijzonder voor achter de duinen en rond de Kreekrug.

De waterkwaliteit is een aandachtspunt voor behoud en ontwikkeling van natuur. Vanuit natuur zou het uitgangspunt moeten zijn om water van verschillende kwaliteit gescheiden te houden. Scheiding is echter duur en leidt in veel gevallen tot afwenteling van de waterkwaliteitsproblemen op andere gebieden, bijvoorbeeld de Waddenzee.

6.9 Leefbaarheid

De leefbaarheid van Noord-Holland Noord wordt bepaald door een scala aan factoren. In deze evaluatie is gekeken naar hinder, segregatie, groen/recreatieve voorzieningen, bereikbaarheid en voorzieningen. Voor de bouwstenen op het gebied van groen/recreatieve voorzieningen wordt verwezen naar paragraaf 6.4 (toeristisch-recreatieve voorzieningen). De bouwstenen om segregatie tegen te gaan en qua voorzieningen (als scholen en winkels) zijn opgenomen in paragraaf 6.1 (economie en sociale aspecten) en in paragraaf 6.11 (kleine kernen problematiek / voorzieningen voor ouderen).

Hinder voorkomen

Als belangrijkste potentiële hinderbronnen in de scenario's zijn verkeer (met name geluidhinder), glastuinbouw (lichthinder) en windturbines (met name hinder door geluid en slagschaduw) onderscheiden. De geluidseffecten van bijvoorbeeld industrie staan niet in verhouding tot de geluidseffecten van wegverkeer. Algemene aanbeveling is om hinder te voorkomen.

De verkeersintensiteiten op de wegen nemen sterk toe. In hoeverre deze toename daadwerkelijk zal leiden tot geluidhinder in woongebieden is afhankelijk van geluidwerende maatregelen die worden genomen en technologische ontwikkelingen. Aan

te raden is om ruimte tussen bestaande en nieuwe woonbebouwing en bestaande en nieuwe infrastructuur aan te houden ("vrijwaringszones"). Dit enerzijds om met hinder van verkeer om te kunnen gaan, maar anderzijds ook om in de toekomst niet voor moeilijke en kostbare aanpassingen aan de infrastructuur te komen staan.

Lichthinder door glastuinbouw kan voorkomen worden door het plaatsen van glastuinbouw in "lichte" gebieden en niet in donkere gebieden. Vanuit dit perspectief is het niet aan te raden glastuinbouw in de Wieringermeer (opgenomen in beide scenario's) te situeren, aangezien dit veel lichtvervuiling zal veroorzaken in dit nu nog donkere gebied. Eventueel kunnen maatregelen in de sfeer van afscherming worden genomen.

Het plaatsen van windturbines buiten Noord-Holland Noord (in de Noordzee) betekent geen hinder voor de regio. Als wordt gekozen voor situering in Noord-Holland Noord kan hinder worden voorkomen door de turbines uit de buurt van woonbebouwing te plaatsen. Met de huidige stand der techniek veroorzaken windturbines slechts over een beperkte afstand hinder op de omgeving. Verwachting is dat de techniek zich de komende jaren verder zal ontwikkelen. Overigens geldt in het algemeen dat de landschappelijke inpassing van windturbines een groter aandachtspunt is dan de hinder (zie hiervoor paragraaf 6.5: inpassing natuur en landschap).

Bereikbaarheid op peil houden

De bereikbaarheid van vele kernen (groot en klein) staat onder druk en komt in de toekomst verder onder druk te staan. De problemen nemen toe door mobiliteitsgroei als gevolg van economische ontwikkeling, groei van autobezit en toename van inwoners en arbeidsplaatsen in Noord-Holland Noord. Alleen door een pakket van maatregelen kan de bereikbaarheid op peil worden gehouden. Investerings in wegen zijn zondermeer noodzakelijk voor de A9 en A7 (de wegen naar het zuiden), de wegen rondom Alkmaar, de N45 (de weg naar Schagen) en de N506 (de weg tussen Hoorn en Enkhuizen), omdat deze wegen al in 2020 een slechte I/C-verhouding (intensiteit op de weg in verhouding tot de capaciteit van de weg) hebben. Tussen 2020 en 2030 en als gevolg van scenario-elementen raken diverse andere wegen vol.

Investeren betekent niet alleen uitbreiding van wegen, maar ook aanpassing van kruispunten. Dit laatste speelt met name op provinciale wegen; gelijkvloerse kruisingen zorgen daar nogal eens voor problemen en veroorzaken doorstromingsproblemen.

Extra investeringen in de wegen bieden niet per definitie soelaas, omdat het wegverkeer daardoor namelijk meer wordt gefaciliteerd en de intensiteiten zullen extra toenemen (verkeersaantrekkende werking). Er zal dan ook een alternatief geboden moeten worden. Bij grootschalige ontwikkeling van het HAL-gebied ligt een grootstedelijk openbaar vervoersysteem daar voor de hand.

In de volgende paragraaf komt de externe bereikbaarheid van de regio aan de orde.

6.10 Externe bereikbaarheid

Noord-Holland Noord is langs twee kanten met de rest van Nederland verbonden: via het zuiden en via de afsluitdijk. De externe bereikbaarheid via de afsluitdijk is goed. Problemen doen zich voor van en naar het zuiden.

Woonwerkbalans

In de autonome ontwikkeling verbetert de woonwerkbalans (als gevolg van de vergrijzing). Omdat de scenario's Ruimte Geven en Ruimte Sparen voorzien in opvang van mensen van buiten de regio, zal de woonwerkbalans ten opzichte van de autonome ontwikkeling verslechteren. Vanuit woonwerkbalans geredeneerd is het dus aan te raden de opvang van mensen van buiten de regio te beperken: geen 29.000 extra woningen voor overloop uit de Randstad.

Indien opvang van mensen van buiten de regio niet te vermijden is, is het raadzaam binnen de regio werk voor deze mensen te creëren. Het scenario Ruimte Geven doet dit waarschijnlijk in een te hoge mate waardoor de woonwerkbalans mogelijk omkeert ten opzichte van de huidige situatie. Aandachtspunt hierbij is de kwalitatieve afstemming van arbeidsplaatsen en beroepsbevolking binnen Noord-Holland Noord.

Overige oplossingen

Op dit moment is de doorstroming op de A9 en A7 (de rijkswegen naar de Randstad) al problematisch en naar verwachting worden deze problemen groter door de groei van de mobiliteit (door economische ontwikkeling, groei van autobezit en toename van inwoners en arbeidsplaatsen in Noord-Holland Noord). Kortom, de beschikbare capaciteit kan het verkeersaanbod nu en in de toekomst niet aan.

Extra investeringen in de A9 en A7 bieden niet per definitie soelaas; het wegverkeer wordt daardoor namelijk meer gefaciliteerd en de intensiteiten zullen extra toenemen (verkeersaantrekkende werking). De hoogte van de investeringen bepaalt in hoeverre doorstromingsproblemen blijven bestaan. Verwachting is dat nieuwe capaciteit opgesoupeerd zal worden door het hoge verkeersaanbod van de autonome ontwikkeling en de verkeersaantrekkende werking en er geen sprake zal zijn van capaciteitsruimte.

Door de verkeersdrukte op de wegen is voor de lange afstanden (Den Helder–Alkmaar–Haarlem/Amsterdam en Enkhuizen –Hoorn–Amsterdam) de trein aantrekkelijker dan de auto. Momenteel is de reistijd Amsterdam-Den Helder door congestie op de A9/N9 met de auto bijvoorbeeld langer dan met de trein. Hierboven is aangegeven dat geen substantiële reistijdwinsten voor de auto te verwachten zijn. Richting Amsterdam is en blijft het openbaar vervoer dus een alternatief voor de auto. Gezien de potentiële vraag zijn investeringen in de externe openbaar vervoer lijnen aan te raden.

6.11 Kleine kernen problematiek / Voorzieningen voor ouderen

De kleine kernen staan in Nederland onder grote druk: voorzieningen als winkels en scholen trekken weg en de ontgroening/vergrijzing zet door. Uit de evaluatie volgen verschillende aanknopingspunten voor het Ontwikkelingsbeeld.

Draagvlak vergroten

Het wegtrekken van voorzieningen en de vergrijzing kan worden tegengegaan door kleine kernen te laten groeien, zowel in inwonertal (woningen) als in bedrijvigheid (bedrijventerreinen/kantorenlocaties). Het gaat hierbij niet perse om nieuwbouw; vrijkomende agrarische bebouwing kan worden herbestemd voor een woon- en/of werkfunctie. In het scenario Ruimte Geven zijn woonlandschappen opgenomen. Deze kunnen bij kleine kernen worden gesitueerd. Dit is niet alleen interessant voor de woonlandschappen zelf (krijgen voorzieningen in de buurt, leuk om te recreëren), maar ook interessant voor de kleine kernen (genereren inkomsten).

Het is echter de vraag of deze meer traditionele oplossing zoden aan de dijk zet; schaalvergroting, specialisatie en automatisering zijn krachtige economische trends die het aanbod aan voorzieningen in kleine kernen blijvend onder druk zullen zetten.

Toeristisch-recreatieve functies koppelen

Toeristisch-recreatieve voorzieningen kunnen inkomsten genereren. In kleine kernen kunnen hierdoor mogelijk voorzieningen op peil blijven (bijvoorbeeld winkels en restaurants). Versterking van de kuststrook in het scenario Ruimte Geven biedt kansen om de leefbaarheid in de kleine kernen achter de duinen op peil te houden door het koppelen van recreatieve functies aan deze kernen. De huidige praktijk wijst uit dat ook kleine kernen langs toeristisch-recreatieve routes een impuls krijgen. Zeker als de waterrecreatie in Noord-Holland Noord verder wordt uitgebouwd (zoals in het scenario Ruimte Sparen, maar ook in het scenario Ruimte Geven), biedt dit perspectief voor aanliggende kleine kernen.

Voorzieningen binnen bereik houden

Als in bepaalde kleine kernen voorzieningen niet levensvatbaar blijken is het zaak om voorzieningen voor bewoners toch bereikbaar te houden, ook al zijn ze niet meer om de hoek gevestigd. Het kan dan gaan om het fysiek bereikbaar houden (wegen naar een grotere kernen, openbaar vervoer voorzieningen en fietsroutes), maar er kan ook gedacht worden aan virtuele bereikbaarheid (bijvoorbeeld boodschappen doen via internet). Ook kunnen diensten aan huis worden aangeboden.

Zorgvoorzieningen in kleine kernen voor ouderen zijn waarschijnlijk op termijn niet in stand te houden. Aanbevolen wordt om zorgvoorzieningen voor ouderen in elk geval in hoofdkernen te garanderen (scenario Ruimte Sparen). Dit zorgt dat ouderen toch enigszins in het eigen gebied kunnen blijven en niet naar een volledig andere omgeving moeten.

De kleine kernen problematiek vereist maatwerk per kleine kern. De evaluatie levert hiervoor de bouwstenen.

6.12 Stedelijke ontwikkeling

Het belang van stedelijke ontwikkeling blijkt er onder andere uit dat de steden het focuspunt van de economische ontwikkeling blijven. De economie, ook die van Noord-Holland Noord, ontwikkelt zich namelijk richting een diensten- en kenniseconomie. Hier liggen de grote kansen. De diensten- en kenniseconomie kent een sterke koppeling met de steden.

In paragraaf 1 van dit hoofdstuk (economie en sociale aspecten) is ingegaan op de stedelijke ontwikkeling. Een aantal bouwstenen voor het Ontwikkelingsbeeld is daar onderscheiden. De twee belangrijkste zijn: stedelijke vernieuwing wordt gestimuleerd door nieuwbouw in de steden te concentreren en geen ruim aanbod aan aantrekkelijke en goedkope locaties buiten of aan de randen van de steden te creëren en qua bereikbaarheid is een pakket van maatregelen vereist met en investeringen in het wegennet en investeringen in alternatieven voor de auto (openbaar vervoer, fiets). Zie verder paragraaf 6.1.

Qua fasering wordt aanbevolen om wonen, werken en voorzieningen gelijktijdig te ontwikkelen. In de praktijk blijkt dat eerst wonen en werken tot stand komen en zijn mensen afhankelijke van de auto en voorzieningen elders. Pas later volgen voorzieningen als openbaar vervoer en winkels. Zijn de mensen dan nog uit de auto te krijgen?

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Analyse van het landschap; een ruimtelijke verkenning van de kernopgaven. Provincie Noord-Holland, ontwerpteam NHN, juni 2003;
- Atmosferische depositie van POP in Nederland. Concept. TNO-MEP, augustus 2002;
- Atmosferische depositie van pesticiden, PAK, PCB in Nederland. TNO-MEP, oktober 2002;
- CO2-emissies in Noord-Holland Noord tot 2030 en mogelijkheden voor duurzame energie. Notitie R. v. Wagtendonk Provincie Noord-Holland, juni 2003.
- Concept deelstroomgebiedsvisie Noorderkwartier. Programmabureau WB 21 Noorderkwartier, november 2002;
- Cultuurhistorische regioprofielen Noord-Holland. Discussiestuk 2002. Provincie Noord-Holland;
- Cultuurhistorische regioprofielen Noord-Holland; Noord-Kennemerland. Discussiestuk 2002. Provincie Noord-Holland;
- Cultuurhistorische regioprofielen Noord-Holland; Noordkop en Texel. Discussiestuk 2002. Provincie Noord-Holland;
- Cultuurhistorische regioprofielen Noord-Holland; West-Friesland. Discussiestuk 2002. Provincie Noord-Holland;
- Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Holland; De cultuurhistorie van de Kop van Noord-Holland en Texel. Provincie Noord-Holland, februari 2002
- Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Holland; De cultuurhistorie van Kennemerland. Provincie Noord-Holland, oktober 2000;
- Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Holland; De cultuurhistorie van Waterland en Zaanstreek. Provincie Noord-Holland, juni 2001;
- Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Holland; De cultuurhistorie van West-Friesland. Provincie Noord-Holland, februari 2002;
- Datarapport luchtkwaliteit Haarlemmermeer; resultaten 2001. Provincie Noord-Holland, juli 2002;
- Datarapport luchtkwaliteit regio IJmond; resultaten 2001. Provincie Noord-Holland, maart 2002;
- Evaluatie stiltegebieden. Witteveen + Bos i.o.v. Provincie Noord-Holland, november 2001;
- Het ongehoorde noorden. Een verkenning van de sociale infrastructuur voor het ontwikkelingsbeeld Noord-Holland noord 2005-2015. Primo, 2003.
- Identiteit Noord-Holland Noord. Provincie Noord-Holland, mei 2003;
- Kerncijfers Noord-Holland Noord. Provincie Noord-Holland, januari 2003;
- Kerncijfers. Economie 2002. Provincie Noord-Holland, december 2002.
- Kerncijfers Noord-Holland; Land- en tuinbouw 2003. Drukproef. Provincie Noord-Holland, mei 2003;
- Kerncijfers verkeersonveiligheid 2002. Rijkswaterstaat, 2002.
- Luchtkwaliteit langs provinciale en hoofdwegen in Noord-Holland in 2001 en 2010. TNO-MEP, november 2002;
- Leidraad Provinciaal Omgevingsbeleid. Provincie Noord-Holland, april 1998;
- Landschapskatern Noord-Holland. Het provinciaal landschapsbeleid op hoofdlijnen. Provincie Noord-Holland, april 2001;

- Milieubalans 2001. RIVM;
- Milieukwaliteit in Noord-Holland 2002. Provincie Noord-Holland, augustus 2002;
- Milieukwaliteit in Noord-Holland 2000. Provincie Noord-Holland, augustus 2002;
- Milieuprogramma 2002-2003. Provincie Noord-Holland, februari 2003;
- Natuurdoeltypen in Noord-Holland. Provincie Noord-Holland, oktober 2002;
- Ontwikkelingsalternatieven watersystemen Noord-Holland Noord. Grontmij februari 2003.
- Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord; Antwoorden op de vragen over milieu en consumptieland. Provincie Noord-Holland (Groenewoud en De Jonge), september 2002;
- Provinciaal Milieubeleidsplan 2002-2006. Provincie Noord-Holland, oktober 2002;
- Regionaal-economische verkenning en ruimtebehoefteraming bedrijventerreinen Noord-Holland Noord; Startnotitie. Buck Consultants International, februari 2003.
- Regionaal-economische verkenning en ruimtebehoefteraming bedrijventerreinen Noord-Holland Noord. Buck Consultants International, juni 2003.
- Ruimte Geven, Ruimte Sparen. Twee realistische scenario's voor het Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord. Provincie Noord-Holland, februari 2003;
- Ruimte in verandering, ruimte voor verandering. Vier ruimtelijke scenario's voor het ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord. Provincie Noord-Holland, november 2002;
- Ruimte voor bedrijven. Provincie Noord-Holland, april 2001;
- Ruimte voor mobiliteit; Verkeers- en vervoersplan Noord-Holland Noord. Provincie Noord-Holland, mei 2003;
- Sociaal-culturele criteria Noord-Holland Noord. Provincie Noord-Holland, Fer Daalderop, juni 2003.
- Strategische visie Hollandse kust 2050. Arcadis, Nieuwe gracht en Alkyon iov provincies Noord- en Zuid-Holland, 2001;
- Streekplan Noord-Holland Noord. Provincie Noord-Holland, september 1994;
- Streekplan Noord-Holland Noord; Partiele herziening. Provincie Noord-Holland, december 2001;
- Structuurplan Leekerland. Grontmij Noord-Holland iov gemeente Wester-Koggenland, augustus 2002.
- Verkeersongevallen in Nederland 2001. Adviesdienst Verkeer en Vervoer, november 2002;
- Verkenning relatie milieu en verkeer binnen de provincie Noord-Holland. Witteveen+Bos, maart 2000.
- Verkenning woonkwaliteit Noord-Holland 2000-2020. ABF Research, mei 2001;
- Voortgangsrapportage landelijk milieuoverleg bloembollen 2000-2001. Landelijk Overleg Bloembollen.
- Vragen Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord; vragen en antwoorden van afdeling Onderzoek mbt verkeer en vervoer. Provincie Noord-Holland.
- Waterbeheersplan van de waterschappen in Hollands Noorderkwartier 2000-2004-2010. Ontwerp. De zes waterschappen in Hollands Noorderkwartier, april 2000;
- Waterhuishoudingsplan provincie Noord-Holland 1998-2002; Stilstaan bij stromen. Provincie Noord-Holland, januari 1998;
- Woonmilieus Noord-Holland Noord. Concept. Provincie Noord-Holland, juli 2003.

8 COLOFON

Opdrachtgever	: Provincie Noord-Holland
Project	: Integrale Toets voor het Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord
Dossier	: V1143-62-001
Omvang rapport	: 101 pagina's
Auteur	: Jan Bakker, Edy Blom, Leonie Dekker, Hans van Engelenburg, Tjeerd Leistra, Jan Nuesink, Martin ter Steege
Bijdrage	:
Projectleider	: Hans van Maanen
Projectmanager	: Bart Humblet
Datum	: 14 augustus 2003
Naam/Paraaf	:

BIJLAGEN

Bijlage 1	Analyse van het advies van de Commissie m.e.r.
Bijlage 2	Toetsingskader
Bijlage 3	Ingreep-effectrelatie per toetscriterium
Bijlage 4	Relatie tussen kernopgaven, scenariodoelen en scenario-elementen
Bijlage 5	fact sheets

BIJLAGE 1 Analyse van het advies van de Commissie m.e.r.

Om kwaliteit en draagvlak van de Integrale Effectrapportage te versterken is de Commissie voor de m.e.r. gevraagd advies uit te brengen over het Toetsingskader voor het Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord. Dit advies, dat in april 2003 is uitgebracht, bevat een groot aantal opmerkingen en aanbevelingen die bij de Integrale Effectrapportage van nut kunnen zijn. Gezien het abstractieniveau van de materie laten deze zich niet steeds gemakkelijk uit de tekst destilleren.

Om tot een effectrapportage van hoge kwaliteit te komen, is het zinvol het advies van de Commissie systematisch te analyseren op de opmerkingen en aanbevelingen en vervolgens na te gaan hoe we deze opmerkingen/aanbevelingen een zinvolle plaats kunnen geven in het evaluatieproces, zodanig dat daarmee de kwaliteit van de evaluatie wordt vergroot zonder opnieuw het wiel te moeten uitvinden.

Per quote van de Commissie is nagegaan of en hoe deze quote kan worden gebruikt in het evaluatieproces. Daartoe zijn een zevental mogelijke categorieën onderscheiden:

- a. Opgenomen in toetskader dan wel in tweede/derde evaluatieronde;
- b. Is randvoorwaarde bij de evaluatie;
- c. Komt aan de orde op schaalniveau van uitwerking scenario's in concrete plannen ('nu niet, maar na de strategische beoordeling');
- d. Toe te voegen als uitwerking van één van de negen kernopgaven (daarmee komen we tot een 'uitgewerkte probleemstelling' en tot een overzicht van de scenariodoelen, en daarmee weer tot een scherper referentiekader voor de evaluatie);
- e. Mogelijk element voor het te zijner tijd op te stellen Ontwikkelingsbeeld, voor dat doel nu even te 'parkeren';
- f. Kenmerk van (één van) beide scenario's Geven/Sparen, toe te voegen als addendum aan de scenario's voorafgaand aan de effectanalyse; dit onderdeel wordt verder uitgewerkt bij de stap 'deeloplossingen';
- g. Niet relevant.

Advies / opmerking Cie m.e.r.		Wat ermee te doen in de Integrale Toets?						
		zit in toetskader	randvoorwaarde	lager schaalniveau	uitwerking van 9 kernopgaven	mogelijk element ontwikkelingsbeeld	kenmerk van (1 van) beide scenario's	niet relevant
HOOFDSTUK 2 ANALYSE, TRENDS, PROBLEMEN EN BELEID								
2.1 Analyse autonome trends								
a	Meer mensen willen genieten van rust en ruimte: wat betekent dit voor toegankelijkheid landschap?	Toegankelijkheid als toetscriterium (S8); zie ook 4.7.a						
b	Beschrijf de betekenis van meer belangstelling voor kwaliteit van naaste (sociaal maatschappelijke) leefomgeving voor ontwikkelingsbeeld				Toe te voegen aan beschrijving kernopgaven 5, 6 en 7			
2.2 Analyse problemen en kansen in regio								
a	Ruimtelijk-economische context: NHN perifeer of uitstraling van Randstad en gevolgen voor sectoren	Beide kan aan orde zijn; gevolgen van scenario's komen aan de orde bij diverse criteria effectbeschrijving (E1, E2, E13); voorts bij 3 ^e evaluatieronde			Sectoren waar huidige situatie ligging tov Randstad knelpunt of kans biedt benoemen bij uitwerking kernopgaven			
b	Ontwikkelingen en perspectieven landbouw productietakken	Komt in toetskader als effectvariabele aan de orde, criteria E13 t/m E16			Globaal beeld autonome ontwikkeling per bedrijfstak landbouw aan kernopgave toevoegen (zie ook problemen nu/ later)			
c	Problemen in andere sectoren dan landbouw komen niet aan bod				knelpunten en kansen andere sectoren dan landbouw komen in Buck-rapport aan de orde, toe te voegen aan kernopgaven			
d	Kwalitatieve analyse van vraag en aanbod van arbeid gewenst	Komt aan de orde als criterium E4						
e	Gevolgen knelpunten externe bereikbaarheid voor interne bereikbaarheid en daaraan gerelateerde problemen	Interne bereikbaarheid komt bij verschillende criteria aan de orde			Uitwerking kernopgave 2			